

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

НАВЧАЛЬНА ТА ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА З ПСИХОЛОГІЇ

Методичні рекомендації

**Житомир
Вид-во ЖДУ ім. І. Франка
2016**

УДК 159.9.
ББК 88.4
Н15

Рекомендовано до друку Вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол № 8 від 25.03.2016 р.)

Рецензенти:

Моляко В.О. – академік НАПН України, доктор психологічних наук, завідувач лабораторії психології творчості Інституту психології імені Г. С. Костюка

Шикирава Н.М. – методист з психологічної служби науково-методичного центру управління освіти Житомирської міської ради

Укладачі: Горбунова В. В., Загурська І. С., Кирильчук І. В., Климчук В. О., Мазяр О. В., Майстренко Т. М., Музика О. Л., Музика О. О., Никончук Н. О., Пирог Г. В., Шмиглюк О. Г.

Н 15

Навчальна та виробнича практика з психології : методичні рекомендації / [Укладачі : В. В. Горбунова, І. С. Загурська та ін.] ; під заг. ред. Л. П. Журавльової, О. В. Мазяра. – Житомир : Вид-во ЖДУ імені І. Франка, 2015. – 77 с.

Методичні рекомендації до навчальної та виробничої практики з психології розроблено відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційних програм та навчальних планів підготовки спеціалістів із психології. Методичні рекомендації містять інформацію про організаційні особливості проходження фахової практики, її мету та основні завдання, форму звітності, списки рекомендованої літератури.

УДК 159.9
ББК 88.4

© ЖДУ ім. І. Франка, 2016

ЗМІСТ

Положення про психологічну практику	4
Деонтологічні особливості проходження психологічної практики	12
<i>Ознайомлювальна практика</i> для студентів I курсу напряму підготовки 6.030103 Практична психологія	16
<i>Діагностико-психокорекційна практика</i> для студентів IV курсу напряму підготовки 6.030103 Практична психологія	21
<i>Психологічна практика</i> для студентів IV курсу напряму підготовки 6.030102 Психологія	35
<i>Переддипломна практика</i> для студентів IV курсу напряму підготовки 6.030102 Психологія	48
<i>Навчальна та науково-дослідна практика</i> для студентів I та II курсу спеціальностей 8.03010201 Психологія та 8.03010301 Практична психологія	53
<i>Асистентська практика</i> для студентів VI курсу спеціальностей 8.03010201 Психологія та 8.03010301 Практична психологія	56
Приклади оформлення звітної документації	
Зразок відношення	64
Титульна сторінка	65
Щоденник практики	66
Алгоритм виконання професійно-орієнтованого завдання (<i>О.Л.Музика, І.С.Загурська, В.В.Горбунова, Т.М.Майстренко</i>)	71

ПОЛОЖЕННЯ ПРО ПСИХОЛОГІЧНУ ПРАКТИКУ*

Фахова практика є обов'язковим етапом практичного навчання студентів напрямку підготовки 6.030102 Психологія і 6.030103 Практична психологія освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» і студентів напрямку підготовки 8.03010201 Психологія та 8.03010301 Практична психологія освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр».

Положення про практику узгоджено з програмою фахової практики студентів, що навчаються за спеціальністю «Практична психологія», яка розроблялася згідно положень Міністерства освіти і наук України про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах від 2 червня 1993 року № 161; про проведення практики студентів ВНЗ від 8 квітня 1993 року № 93.

З наказу № 161 від 02.06.1993 р. Про затвердження Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах:

3.11.1. Практична підготовка студентів вищих навчальних закладів є компонентом освітньо-професійної програми для здобуття кваліфікаційного рівня і має на меті набуття студентом професійних навичок та вмінь.

Практична підготовка студентів здійснюється на передових сучасних підприємствах і організаціях різних галузей господарства, науки, освіти, охорони здоров'я, торгівлі і державного управління.

3.11.2. Практична підготовка проводиться в умовах професійної діяльності під організаційно-методичним керівництвом викладача вищого навчального закладу та спеціаліста з даного фаху.

Програма практичної підготовки і терміни її проведення визначаються навчальним планом.

---

* Положення чинне на кафедрі соціальної та практичної психології Житомирського державного університету імені Івана Франка.

МЕТА ПРАКТИКИ

Основною метою практики є підготовка студентів-психологів до успішної професійної діяльності за напрямками підготовки та спеціальностями «Психологія» та «Практична психологія*». В її основі лежить системний підхід до формування навичок професійної діяльності студентів, що включає поєднання теоретичних знань і практичних умінь. Відтак найголовнішим критерієм ефективності проходження навчальної та виробничої практики з психології є здатність студентів вирішувати професійні проблеми.

Практика побудована за принципом поступового поглиблення знань та умінь професійної діяльності психолога відповідно до теоретичних дисциплін, які вивчаються студентами.

Під час проходження практики студенти ознайомлюються з особливостями роботи психолога; набувають досвід психологічної діяльності, виробляють уміння та навички, необхідні для вирішення професійних завдань, оволодівають формами і методами діагностичної, корекційно-розвивальної, просвітницької, дослідницької і навчально-виховної роботи; рефлексують свої особистісні якості і рівень практичної підготовленості до майбутньої професійної діяльності.

Фахова практика відповідає адаптаційним, розвивальним, навчальним та виховним завданням підготовки майбутніх психологів.

ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАКТИКИ

---

1. Органічний зв'язок практичних завдань із вивченням теоретичних дисциплін.

2. Можливість вибору об'єкту фахової практики у відповідності з навчальними інтересами, нахилами і здібностями студентів.

3. Забезпечення дослідницького підходу:

– можливість досліджувати психологічну проблематику у відповідності з особливостями і завданнями соціальних структур, що є базовими для психологічної практики;

– можливість проявити дослідницьку самостійність, апробувати знання на практиці;

– можливість проводити дослідження відповідно до завдань курсових і дипломних робіт.

4. Наступність усіх видів практики, систематичність та

послідовність, поступове ускладнення її змісту, форм і методів організації, а також видів діяльності студентів.

В ході практики студенти-психологи повинні сформувати і закріпити такі **вміння**:

- спостерігати за поведінкою клієнта, за діями навчальної чи професійної групи;
- спеціальним чином організовувати професійне спілкування (просвітницька бесіда, індивідуальне консультування);
- застосовувати різні методи діагностично-корекційної роботи;
- проводити індивідуальні та групові психологічні дослідження;
- організовувати власну професійну діяльність, аналізувати результати її виконання.

ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

---

1. Поглиблювати і закріплювати теоретичні знання, оволодіти загальними теоретико-методологічними принципами психологічного дослідження, сформувати вміння і навички застосовувати знання у професійній діяльності психолога.

2. Ознайомитися з основними напрямками та особливостями роботи психолога в закладах різного профілю діяльності та зі змістом нормативних документів, які регламентують діяльність психологічної служби.

3. Сприяти формуванню у студентів адекватної професійної позиції психолога, відповідного стилю поведінки і мислення.

4. Застосовувати теоретичні знання під час психодіагностичної роботи, користуючись різноманітними формами та методами роботи і враховуючи вікові особливості клієнта, здійснювати аналіз та інтерпретацію отриманих даних, формулювати висновки та рекомендації за результатами дослідження.

5. Виробляти вміння здійснювати психологічну консультацію за результатами досліджень, при вирішенні проблем міжособистісної взаємодії, навчально-виховних завдань, труднощів особистісного розвитку тощо.

6. Ознайомити майбутніх фахівців із просвітницькою та профілактичною роботою психолога і методами поширення психологічних знань серед населення з метою підвищення психологічної компетентності.

7. Розвивати вміння та навички проведення науково-психологічних досліджень, здійснювати перевірку обґрунтованості наукових припущень і теоретичних концепцій.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРАКТИКИ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ

---

1. В установі, що є базою для проходження практики, студент повинен пройти інструктаж щодо правил техніки безпеки, ознайомитися з робочим місцем й узгодити план роботи на час проходження практики.

2. Під час проходження практики студент повинен чітко дотримуватись правил внутрішнього розпорядку установи.

3. Звіт про практику студент складає відповідно з графіком її проходження, який узгоджується з керівником практики.

4. Фахова практика студента оцінюється за п'ятибальною і стобальною шкалою і враховується як залік (навчальна практика) та диференційований залік (виробнича практика).

5. Студент, який не виконав завдання практики, отримав негативний відгук про роботу або незадовільну оцінку, проходить практику повторно без відриву від навчання.

6. Якщо студент із поважних причин був відсутній в установі більше третини навчальних днів, які відводяться на проходження практики, або взагалі її не пройшов, для нього визначається новий термін проходження практики, і він проходить її без відриву від навчання. Якщо студент не пройшов практику без поважної причини, то кожен день його відсутності зараховується як 6 годин пропусків академічних занять.

7. Фахова практика, яка оцінена «незадовільно», є академічною заборгованістю.

ОБОВ'ЯЗКИ СТУДЕНТІВ-ПРАКТИКАНТІВ

---

1. Брати участь у настановних та підсумкових методичних конференціях із питань фахової практики.

2. Під час проходження практики виконувати правила внутрішнього розпорядку, розпорядження адміністрації закладу та керівників практики.

3. Виконувати всі види роботи, передбачені програмою практики.

4. Відвідувати консультації згідно встановленого графіку.

5. Систематизувати матеріали практики та здати їх

лаборанту кафедри протягом трьох днів після її закінчення.

Вищий навчальний заклад надає *направлення* (див. *Приклади оформлення звітної документації*) на проходження фахової практики для студентів денної форми навчання. Місце проходження психологічної практики студенти денної форми навчання можуть обирати самостійно, керуючись такими принципами:

– установа повинна мати штатною одиницею посаду практичного психолога, соціального педагога чи менеджера з персоналу;

– установа надає дозвіл на проходження фахової практики і надає документи, в яких зазначаються особливості проходження студентом фахової практики;

– установа забезпечує виконання всіх завдань, передбачених планом практики.

Студенти заочної форми навчання *самостійно* обирають місце для проходження практики і беруть в установі *відношення* (див. *Приклади оформлення звітної документації*) про те, що заклад не заперечує проти проходження практики і забезпечує їх необхідними для цього умовами та документами (див. *Приклади оформлення звітної документації*).

ОБОВ'ЯЗКИ КЕРІВНИКІВ ПРАКТИКИ

Організатор практики:

1. Здійснює загальне керівництво: добирає і рекомендує заклади для проходження практики, координує розподіл студентів між керівниками практики, організовує і проводить настановну і підсумкову конференції.

2. Готує матеріали до наказу про проходження студентами фахової практики і подає його керівнику практики у ВНЗ.

3. Оформляє необхідну документацію для можливої оплати працівникам навчальних закладів керівництва практикою студентів.

4. Збирає документацію, що засвідчує проходження студентами фахової практики.

5. Контролює роботу керівників практики щодо якості керівництва діяльністю студентів-практикантів.

6. Готує звіт за результатами практики і подає його декану факультету і керівнику практики у ВНЗ.

Керівник практики:

1. Приймає участь в організації і проведенні настановної та підсумкової конференції.
2. Затверджує індивідуальний план роботи студентів-практикантів.
3. Сприяє у забезпеченні оптимальних умов для виконання завдань практики у закладах, в яких студенти її проходять.
4. Допомогає студентам-практикантам у плануванні та проведенні різних видів психологічної роботи.
5. Надає консультації студентам щодо виконання окремих завдань практики та оформлення звітної документації.
6. Підтримує зв'язок з адміністрацією установ, в яких студенти проходять практику.
7. Перевіряє звітну документацію.
8. Оцінює якість виконання студентами завдань практики, подає результати організатору практики (заповнює звітну документацію).

ОРГАНІЗАЦІЯ НАСТАНОВНИХ ТА ПІДСУМКОВИХ КОНФЕРЕНЦІЙ

Перед початком практики проводиться настановна конференція, на якій організатор та керівники фахової практики повідомляють студентам інформацію про:

- 1) мету та завдання практики;
- 2) тривалість практики;
- 3) місце проходження практики;
- 4) інформацію про склад груп та їх керівників;
- 5) обов'язки студентів-практикантів;
- 6) графік консультацій;
- 7) види робіт, які повинні виконувати практиканти;
- 8) форму звітної документації;
- 9) контроль та критерії оцінювання практики.

Результати проходження практики можуть обговорюватися на педагогічних радах і нарадах у загальноосвітніх школах та на підсумковій конференції на факультеті.

На підсумковій конференції організатор та керівники психологічної практики аналізують якість виконання студентами завдань практики, студенти звітуються про проходження практики в установах і висловлюють пропозиції щодо її вдосконалення.

ФОРМИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ПРАКТИКИ

У процесі проходження практики здійснюється контроль, який має на меті надати студентам необхідну допомогу у виконанні завдань практики.

Контроль з боку вищого навчального закладу може здійснюватися:

- деканом (заступниками декана);
- завідувачем випусковою кафедрою;
- організатором практики;
- керівниками практики.

Контроль практики передбачає перевірку стану відвідування студентами закладу і дотримання режиму роботи установи, в якій вони її проходять, ведення щоденника, в якому занотуються мета практичних завдань, умови та хід їх виконання. Після виконання завдань практики студенти складають розгорнутий *звіт* про особливості її проходження (див. *Приклади оформлення звітної документації*).

Фахівець, за роботою якого спостерігає практикант, ставить підпис у щоденнику студента (див. *Приклади оформлення звітної документації*) і тим засвідчує, що студент дійсно виконував психологічну діяльність, брав участь у тому чи іншому виді роботи.

Підставою для зарахування практики є повне виконання програмних завдань і *відгук* (див. *Приклади оформлення звітної документації*) з місця проходження практики, якщо така передбачається.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИКИ

Оцінка **«відмінно» (90-100 балів)** ставиться у випадку, якщо матеріали практики відповідають усім формальним та змістовним вимогам до їх написання, зокрема:

- матеріали практики подані у встановлений термін;
- звітна документація представлена у повному обсязі;
- матеріали практики є оригінальним авторським доробком студента, а не ксерокопією чи дублюванням роботи іншого студента;
- наявні бланки всіх досліджень;
- кількісний та якісний аналіз результатів досліджень виконаний у повному обсязі без суттєвих помилок і недоліків.

Оцінка **«добре» (74-89 балів)** ставиться у випадку, якщо

матеріали практики відповідають усім формальним та змістовним вимогам до їх написання, зокрема:

- матеріали практики подані у встановлений термін, у повному обсязі;

- матеріали практики є оригінальним авторським доробком студента, а не ксерокопією чи дублюванням роботи іншого студента;

- наявні бланки досліджень;

- кількісний та якісний аналіз результатів досліджень виконаний у повному обсязі, але наявні незначні помилки та недоліки, що пов'язані з обчисленнями результатів та їхньою інтерпретацією.

Оцінка **«задовільно» (60-73 бали)** ставиться у випадку, якщо матеріали практики відповідають встановленим формальним та змістовним вимогам до їх написання, зокрема:

- матеріали практики подані у повному обсязі, але пізніше встановленого терміну;

- матеріали практики є оригінальним авторським доробком студента, а не ксерокопією чи дублюванням роботи іншого студента;

- матеріали практики представлені в неповному обсязі, наявні помилки, які студент за допомогою керівника практики спроможний виявити, але не завжди може виправити;

- студент не дотримувався всіх вимог до оформлення матеріалів практики;

- наявні бланки досліджень;

- кількісний та якісний аналіз результатів досліджень виконаний у повному обсязі, проте наявні помилки та недоліки, що суттєво позначаються на їхній інтерпретації.

Оцінка **«незадовільно» (0-59 балів)** ставиться у тих випадках, якщо:

- матеріали практики не подані або подані частково;

- матеріали практики є дублюванням або ксерокопією матеріалів іншого студента;

- відсутні бланки досліджень;

- студент допустив помилки при здійсненні кількісного та якісного аналізу результатів досліджень, що суттєво вплинуло на їхню інтерпретацію.

ДЕОНТОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОХОДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Психологічна практика, крім того, що покликана забезпечити виконання навчально-практичних завдань, повинна реалізовувати головний принцип роботи психолога – «не нашкодь!»

Оскільки ситуацій, в яких студент-практикант може свідомо чи несвідомо нашкодити клієнту, існує чимало і всі їх передбачити неможливо, наводимо ряд положень Етичного кодексу психолога, який регламентує взаємодію психолога та клієнта.

У випадку, коли студент-практикант сумнівається у своїх діях, він повинен звернутися до керівника психологічної практики чи практичного психолога за роз'ясненням окремих положень Етичного кодексу.

Етичний кодекс психолога Прийнятий на I Установчому з'їзді Товариства психологів України 18 грудня 1990 р.

1. Відповідальність

1.1. Психологи несуть особисту відповідальність за свою роботу.

Психологи зобов'язані всіляко запобігати і не допускати антигуманних наслідків у своїй професійній діяльності.

Психологи повинні утримуватись від будь-яких дій чи заяв, що загрожують недоторканності особи; не мають права використовувати свої знання і становище з метою приниження людської гідності, пригнічування особистості або маніпулювання нею; несуть відповідальність за додержання пріоритету інтересів людини.

На психологів покладається відповідальність за надійність використовуваних методів та їх програмного забезпечення, валідність обробки даних досліджень, у тому числі тих, які проводяться з використанням комп'ютерних технологій.

Психологи застосовують лише ті знання, якими вони володіють відповідно до своєї кваліфікації, повноважень і соціального статусу.

2. Компетентність

Психологи постійно поповнюють свої знання про нові наукові досягнення в галузі їхньої діяльності, беруться за розв'язання тільки тих завдань, які належать до сфери їх компетенції. [...].

Психологи не застосовують методів і процедур, не апробованих центральними органами Товариства психологів України. [...].

3. Захист інтересів клієнта

Психологи суворо дотримуються принципу добровільної участі клієнта в обстеженнях [...]. ...обов'язком психолога є намагання налагодити з клієнтом співробітництво. [...].

Психологи не беруть участі в діях, спрямованих проти свободи особи. Вони не мають права змушувати клієнта розповідати про свою життєву філософію, політичні, релігійні чи етичні переконання, не повинні вимагати відмовитися від них.

Психологи не мають матеріальних або особистих привілеїв, не можуть використовувати свої знання і становище, довірливе ставлення і залежність клієнта у власних корисливих інтересах.

Психолог уникає встановлення неофіційних взаємин з клієнтом, якщо це може стати на перешкоді проведення діагностичної, консультаційної і корекційної роботи з ним. Між психологом і клієнтом не повинно бути статевої близькості у період, коли психолог несе відповідальність за нього.

Психолог не робить висновків і не дає порад, не маючи достовірних знань про клієнта або ситуацію, в якій він перебуває. У звіті (висновку) психолога має міститися лише необхідна і водночас достатня, що відзначається цілковитою надійністю результатів, інформація для розв'язання поставленого завдання, мають вказуватися межі здійснюваних досліджень, характер виявлених симптомів – постійний чи тимчасовий.

Психолог у доступній формі повідомляє обстежуваного про поставлений діагноз і методи та засоби допомоги. При цьому він зобов'язаний обачливо і обережно висловлюватися щодо виявлених патологій у психічному стані клієнта. Психолог обов'язково попереджає про тих, хто і для чого може використати ці дані... Психолог уповноважений особисто запобігати некоректному і неетичному використанню результатів досліджень і повинен виконувати цей обов'язок незалежно від посадової субординації.

4. Конфіденційність

Психолог зобов'язаний додержуватися конфіденційності в усьому, що стосується взаємин з клієнтом, його особистого життя і

життєвих обставин. Виняток становлять випадки, коли виявлені симптоми є небезпечними для клієнта та інших людей, і психолог зобов'язаний поінформувати тих, хто може надати кваліфіковану допомогу. Конфіденційності можна не дотримуватись, якщо клієнт просить або згоджується, аби в його інтересах інформацію було передано іншій особі.

Психолог не збирає додаткових відомостей про обстежуваного без його згоди і задовольняється лише тією інформацією, яка потрібна для виконання професійного завдання. Запис на магнітну стрічку і відеоплівку, фотографування і занесення інформації про клієнта до комп'ютерних банків даних здійснюються лише за згодою учасників.

Психолог зобов'язаний оберігати професійну таємницю, не поширювати відомостей, отриманих у процесі діагностичної і корекційної роботи, додержуватись анонімності імені клієнта (наприклад, під час навчання, в публікаціях). Для демонстрації і прослуховування будь-яких матеріалів потрібний письмовий дозвіл людини, за чією згодою вони були записані; на вимогу клієнта матеріали негайно знищуються.

Документація роботи психологів повинна вміщувати лише професійно необхідні матеріали. До цих матеріалів, пов'язаних з конфіденційним змістом діяльності психологів, має виключатися доступ сторонніх осіб. У тих же випадках, коли психологи звертаються за допомогою до інших фахівців, потрібно спеціально ознайомити їх з питаннями, що стосуються умов і терміну зберігання таких матеріалів, а також обмежень у використанні інформації про клієнта і попередити про міру відповідальності за невиконання правила конфіденційності.

Психолог інформує клієнтів про правила конфіденційності. Смерть або зникнення обстежуваного не звільняє психолога від необхідності зберігати професійну таємницю.

Психолог не передає методичних матеріалів особам, які не уповноважені здійснювати психологічну діяльність; не розкриває суті і призначення конкретної методики (за винятком доступних роз'яснень правоохоронним і судовим органам).

7. Професійна кооперація

7.1. Психолог, ведучи професійну дискусію, не повинен дискредитувати колег або представників інших професій, які використовують ті ж або інші наукові методи, він має виявляти повагу до наукових шкіл і напрямків. Психолог цінує професійну компетентність, високу культуру, ерудицію, відповідальне ставлення до справи колег та представників інших професій.

Якщо ж психолог виявить ненауковість чи неетичність у професійній діяльності колеги, він повинен сприяти виправленню ситуації. У разі неуспіху цих зусиль психолог може виступити з об'єктивною, аргументованою критикою роботи колеги у психологічному співтоваристві. У тих же випадках, коли критика на адресу члена Товариства є суб'єктивною, упередженою, він має право звернутися до Комісії з етики, висновок якої може використати для спростування несправедливих оцінок чи критики.

У вирішенні спірних питань психолог керується положенням даного Етичного кодексу. [...].

ОЗНАЙОМЛЮВАЛЬНА ПРАКТИКА

для студентів I курсу
напряму підготовки 6.030103 Практична психологія

Ознайомлювальна практика з психології проводиться у II семестрі.

Вид практики – *навчальна*.

Тривалість практики – 1 тиждень.

Практика спрямована на знайомство зі структурою системи психологічної служби в Україні та її функціональними підрозділами.

Основною метою практики є ознайомлення студентів зі специфікою роботи психолога в закладах освіти. Можливий варіант проходження практики в громадських організаціях та інших установах, де працюють практичні психологи.

Студенти ознайомлюються з системою психологічної служби в закладах освіти, її структурою, основними нормативно-правовими документами, що регулюють діяльність практичного психолога, специфікою і напрямками роботи окремих навчально-виховних закладів (загальноосвітніх шкіл, ліцеїв, гімназій, колегіумів, навчально-виховних комплексів, професійно-технічних училищ, коледжів).

Особливості проходження ознайомлювальної практики

Під час проходження ознайомлювальної практики студенти безпосередньо не залучаються до практичної діяльності, проте виконують нескладні завдання навчального, професійно-орієнтованого характеру. Ці професійно-орієнтовані завдання студенти формують самостійно після аналізу досвіду роботи практичного психолога. Дозволяється виконання планово-підготовчого етапу професійно-орієнтованого завдання у складі не більш трьох осіб.

Основними формами роботи студентів-практикантів є бесіда з практичним психологом, спостереження за його діяльністю, а також виконання таких практичних завдань як ознайомлення з робочою документацією практичного психолога, складання розгорнутого плану виконання професійно-орієнтованого завдання, що передбачає підбір науково-методичної літератури з певної психологічної проблеми та формулювання припущень про причини її виникнення, планування консультації з іншими фахівцями, складання розгорнутого плану виконання завдання,

підбір методів та аналіз ресурсів, передбачення проблемних моментів, підготовка матеріалів, необхідних для виконання завдання, здійснення самоаналізу проходження практики.

Завдання практики:

- ознайомлення зі структурою психологічної служби в освіті та її функціональними підрозділами;
- вивчення відповідної нормативної документації;
- вивчення досвіду роботи практичного психолога загальноосвітньої школи (практичного психолога громадської організації);
- стимулювання розвитку професійної самосвідомості майбутніх психологів;
- розширення уявлень студентів про зміст, форми, методи та специфіку роботи психолога в навчально-виховних закладах;
- поглиблення знань першокурсників із практичної психології, уміння відмежовувати область компетентності практичного психолога від області компетентності інших педагогічних працівників;
- розвиток умінь та навичок організовувати і планувати виконання професійно-орієнтованого завдання.

Зміст ознайомлювальної практики:

1. Ознайомлення з навчальним закладом (громадською організацією), де проходить практика.
2. Знайомство з працівниками психологічної служби та їх посадовими обов'язками.
3. Ознайомлення зі специфікою роботи психолога закладу, основними напрямками діяльності та функціями психологічної служби:
  - практична діяльність (діагностична, профілактична, консультаційна, корекційно-відновлювальна робота);
  - методична діяльність (систематизація й оформлення психологічної документації, результатів психологічних досліджень);
  - викладацька (проведення лекційних та семінарських занять);
  - наукова (збір та аналіз матеріалів за визначеною проблематикою).
4. Ознайомлення з робочою, звітною та нормативною документацією психолога.
5. Виконання планово-підготовчого етапу професійно-орієнтованого завдання, які вирішував практичний психолог.

6. Проведення інтерв'ю з психологом закладу.

Професійно важливі питання, які з'ясовують студенти під час проходження практики:

1. Основні напрямки і задачі професійної діяльності практичного психолога навчального закладу (громадської організації).

2. Професійно-етичні питання діяльності практичного психолога.

3. Психологічні особливості взаємодії і спілкування психолога з клієнтами.

4. Необхідність вивчення студентами-практикантами наукової і методичної літератури, яка відповідає основним напрямкам роботи психологічної служби.

Форма звіту студента

За підсумками проведеної роботи студенти здають керівнику практики таку *документацію*:

1. Відомості про навчальний заклад або громадську організацію (повна назва, адреса, телефони, прізвище, ім'я, по батькові адміністративних працівників і психолога закладу).

2. Опрацьовану документацію психолога закладу (у рукописному або електронному варіанті чи у формі ксерокопії) (*додаток 1*).

3. Матеріали інтерв'ю з психологом, оформлені у формі стінної газети (*додаток 2*).

4. Матеріали планово-підготовчого етапу професійно-орієнтованого завдання, яке виконував практичний психолог (*Алгоритм виконання професійно-орієнтованого завдання*).

5. Звіт про щоденну роботу (*додаток 3*).

6. Самоаналіз проходження практики: етап самоаналізу, групової рефлексії та самоаналізу (*Алгоритм виконання професійно-орієнтованого завдання*).

Під час проходження практики може статися, що психолог закладу відмовляється надавати студентам-практикантам робочу документацію, посилаючись на принцип конфіденційності (зразки звітів, журнал щоденного обліку роботи чи журнал корекційно-відновлювальної та розвивальної роботи) або вважаючи документи (план роботи на рік чи на місяць) інтелектуальною власністю, яку не хоче поширювати. У такому випадку студенти не вступають у конфронтацію із працівником психологічної служби, не залучають до нього адміністративних працівників навчального закладу, а зазначають цей факт у відгуку про проходження практики.

Додатки

Додаток 1

Перелік нормативних документів роботи психолога

1. Положення про психологічну службу.
2. Положення про психологічний кабінет.
3. Нормативи часу на різні види роботи психолога.
4. План роботи психолога на рік.
5. План роботи психолога на місяць.
6. Журнал щоденного обліку роботи.
7. Тижневий графік роботи.
8. Журнали проведення корекційно-відновлювальної та розвивальної роботи.
9. Журнали психологічного аналізу занять.
10. Інформація про форми і терміни звітності.
11. Зразки звітів.

Додаток 2

Орієнтовний план інтерв'ю з психологом

1. У чому полягає специфіка роботи психолога цього закладу?
2. З якими труднощами Ви найчастіше стикаєтеся у своїй роботі? Як їх долаєте?
3. Які, на Вашу думку, найважливіші професійні якості та уміння практичного психолога?
4. Наведіть приклад успішного вирішення Вами професійної проблеми.
5. Наведіть приклад проблеми, яку не вдалося до кінця вирішити.
6. Що би Ви побажали студентам-психологам, виходячи з власного досвіду?

Додаток 3

Зразок щоденного обліку роботи студента

Дата	Кількість годин	Вид роботи	Короткий зміст роботи	З ким проводилася	Кількість осіб

Рекомендована література

1. *Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М.* Словарь-справочник по психодиагностике – СПб.: Изд-во «Питер», 2000. – 528 с.
2. *Возрастная и педагогическая психология / Под ред. М.В. Гамезо, М.В. Матюхина, Т.С. Михальчук.* – М.: Просвещение, 1984. – 256 с.
3. *Дубровина И.В. и др.* Рабочая книга школьного психолога. – М.: Просвещение, 1991. – 304 с.
4. *Дубровина И.В.* Школьная психологическая служба. – М.: Педагогика, 1991. – 232 с.
5. *Карандашев В.Н.* Психология: Введение в профессию: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. – М.: Смысл; Издательский центр «Академия», 2005. – 382 с.
6. *Овчарова Р.В.* Практическая психология образования: Учеб. пособие для студ. психол. фак. университетов. – М.: Издательский центр «Академия», 2003. – 448 с.
7. *Панок В.Г.* Концепція національної соціально-психологічної служби // Педагогіка і психологія: Вісник АПН України. – 1994. – № 2-3. – С. 17-27.
8. *Панок В.Г.* Українська практична психологія: визначення, структура та завдання (фрагмент) // Практична психологія та соціальна робота. – 1997. – № 10. – С. 8-10.
9. *Панок В.Г., Цушко І.І., Обухівська А.Г.* Психологічна служба системи освіти України: проблеми та шляхи розвитку // Збірник нормативно-правових документів психологічної служби та ПМПК системи освіти України. – К.: Ніка-Центр, 2005. – С. 11-23.
10. *Приходько Ю.О.* Практична психологія: введення у професію. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2008. – 180 с.
11. *Професійно-орієнтовані завдання з психології: Навчальний посібник / За ред. О.Л. Музики.* Навчальний посібник. – 3-тє вид., перероб. і доп. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. – 566 с.
12. *Сівак С.* Скринінг шкільного життя. Методика комплексного психодіагностичного вивчення стану навчально-виховного процесу загальноосвітньої школи. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2002. – 72 с.

ДІАГНОСТИКО-ПСИХОКОРЕКЦІЙНА ПРАКТИКА

для студентів IV курсу
напрямку підготовки 6.030103 Практична психологія

Діагностико-психокорекційна практика проводиться у VIII семестрі.

Вид практики – виробнича.

Тривалість практики – 6 тижнів.

Основною метою діагностико-психокорекційної практики є ознайомлення з особливостями роботи практичного психолога, поглиблення і закріплення теоретичних знань, удосконалення навичок організації та виконання професійно-орієнтованих завдань, складовими яких є проведення психологічних досліджень (оцінка особистісних якостей, особливостей інтелектуального та емоційного розвитку, специфіки міжособистісної взаємодії), психокорекційних технік (внесення змін у розвиток окремих психічних процесів, нівелювання особистісної проблематики), вироблення умінь проведення консультативної, просвітницької та профорієнтаційної роботи.

Для виконання завдань діагностико-психокорекційної практики студенти направляються у центри практичної психології та соціальної роботи, притулки для неповнолітніх, центри зайнятості населення, центри соціальних служб для молоді, громадські організації, шкільні та дошкільні навчальні заклади.

Студенти ознайомлюються з системою психологічної служби в закладах різного типу (освітньо-виховних, медичних, юридичних, громадських, торгівельних, сфери послуг тощо), її структурою, основними нормативно-правовими документами, що регулюють діяльність психолога, специфікою і напрямками роботи.

Завдання практики:

1. Поглиблення та закріплення теоретичних знань, формування умінь застосовувати знання у професійно-орієнтованих завданнях.
2. Удосконалення вмінь проведення діагностичної та психокорекційної роботи.
3. Стимулювання професійного росту майбутніх психологів.

Особливості проходження діагностико-психокорекційної практики

Студенти-практиканти виконують **2** професійно-орієнтованих завдання та одне профорієнтаційне заняття. Студенти *самостійно* розподіляють завдання по днях і тижнях, керуючись програмою практики та нормативами часу на основні види роботи практичного психолога:

– психодіагностичне дослідження групи (проведення, обробка результатів, написання висновків та рекомендацій) – **16,5** годин;

– індивідуальне психодіагностичне дослідження (проведення, обробка результатів, написання висновків та рекомендацій) – **6** годин;

– підготовка до проведення тренінгового заняття, ділових ігор, групової дискусії тощо – **7** годин;

– підготовка до проведення навчального заняття – **3** години;

– підготовка до просвітницької бесіди – **3** години;

– робота в бібліотеці, самопідготовка – всього **8** годин за час проходження практики.

Інші види роботи – корекційно-відновлювальна робота, навчальна діяльність, психологічна просвіта, консультаційна робота – фактично використаний час.

Загальний час роботи на тиждень – **40** годин.

Загальний час проходження практики – **240** годин.

При виконанні професійно-орієнтованих завдань студент-практикант керується актуальними проблемними питаннями установи (закладу, організації, робочого колективу) і власним досвідом виконання професійно-орієнтованих завдань в межах навчальних дисциплін, які вивчав. Професійно-орієнтовані завдання повинні іманентно містити діагностичні та психокорекційні задачі. При цьому студент-практикант зобов'язаний знати про діагностичні можливості, особливості інтерпретації та обмеження методів дослідження і психокорекційних технік, дотримуватись правил взаємодії з досліджуваним та клієнтом.

Студент-практикант виконує професійно-орієнтовані завдання за всіма п'ятьма етапами (*Алгоритм виконання професійно-орієнтованого завдання*).

Проводячи *діагностичну* роботу, студент-практикант повинен досконало знати процедуру дослідження та інструкцію, складати протокол, чітко реєструвати емпіричні показники, зіставляти результати діагностики з результатами спостереження

за поведінкою досліджуваного. Протоколи індивідуальних досліджень повинні містити інформацію про особливості виконання досліджуваним тестових завдань. Зокрема, має бути відображено особливості встановлення контакту психолога і досліджуваного, ступінь інтересу досліджуваного до виконання запропонованих завдань, спосіб їхнього виконання, темп роботи, рівень працездатності тощо.

Психокорекційна робота передбачає відвідування та аналіз психокорекційних занять практичного психолога закладу, спільну розробку та проведення з ним психокорекційних занять.

Профорієнтаційне заняття передбачає використання інформаційних, діагностичних, корекційно-розвивальних методів, що допомагають старшокласникам розширити уявлення про світ професій, свої нахили та здібності, здатність рефлексувати.

Студенти *денної* форми навчання здають матеріали практики лаборанту випускової кафедри впродовж трьох днів після її завершення.

Студенти *заочної* форми навчання повинні подати організатору практики відношення із закладу, в якому проходять практику. Матеріали проходження діагностико-психокорекційної практики подають лаборанту випускової кафедри у перші три дні літньої заліково-екзаменаційної сесії.

Студенти заочної форми навчання, незалежно від того, чи працюють на посаді практичного психолога, *не звільняються* від проходження і здачі матеріалів діагностико-психокорекційної практики.

За результатами проходження діагностико-психокорекційної практики виставляється *диференційований залік*. Оцінка залежить від якості виконання професійно-орієнтованих завдань і кількості виконаних завдань з діагностичної та психокорекційної роботи. Особлива увага звертається на самоаналіз пройденної практики.

Зміст діагностико-психокорекційної практики

Зміст діагностико-психокорекційної практики визначений відповідно до основних видів діяльності практичного психолога: психодіагностичної, корекційно-відновлювальної, консультативної, розвивальної, просвітницької, навчальної та організаційно-методичної роботи.

За допомогою психолога організації (соціального працівника, менеджера з персоналу) студент-практикант формулює професійно-орієнтовані завдання. Наприклад, визначає коло психологічних чинників, що впливають на низьку працездатність

працівників (вивчення особливостей динаміки професійно важливих якостей, умінь і навиків у звичайних умовах, дослідження функціональних станів працівників, особливостей мотиваційної сфери, індивідуальних властивостей особистості тощо).

В межах професійно-орієнтованого завдання студент-практикант самостійно або за допомогою практичного психолога (соціального працівника, менеджера з персоналу) розробляє відповідну **програму діагностики** вирішуваної проблеми (наприклад, найімовірніших чинників, що зумовлюють неефективну діяльність працівників, низькі показники працездатності).

Студент-практикант проводить групові та індивідуальні дослідження, формулює висновки.

Після інтерпретації результатів діагностики студент-практикант розробляє **програму психологічної допомоги** (наприклад, із метою підвищення рівня працездатності), яка може включати психокорекційну (обов'язково), консультативну, тренінгову та просвітницьку роботу практичного психолога.

Профорієнтаційна робота передбачає проведення окремого заняття у **формі групової бесіди просвітницького характеру, психологічного тренінгу.**

Ймовірний перелік

професійно-орієнтованих завдань:

- участь у здійсненні професійного відбору працівників;
- наявність внутрішньо групових та міжособистісних конфліктів;
- зниження показників рівня працездатності працівників (учбової успішності школярів);
- збільшення кількості виробничих/навчальних конфліктів;
- велика кількість виробничих помилок у діяльності;
- втрата інтересу до результатів професійної/навчальної діяльності (зміна ціннісних орієнтацій, зниження мотивації);
- висока плинність кадрів.

Психодіагностична робота відповідно до закладу, де проходить практика, може здійснюватися за допомогою таких методів:

1. Діагностика особистісних характеристик:

- методика діагностики акцентуацій характеру К. Леонгарда;
- 16-факторний особистісний опитувальник Р. Кеттелла;
- особистісний опитувальник Р. Кеттелла (дитячий варіант);

- методика дослідження особистості «Дім-Дерево-Людина»;
- шкала оцінки психічного розвитку дитини В. Манової-Томової (від 4 до 52 тижнів; від 1 до 3 років);
- методика «Психологічна група ризику – ПГР» (Л.А. Лепіхова, В.О. Татенко);
- каузометрія (Є. Головаха, О. Кронік);
- тест інтелекту Д. Векслера (для дітей);
- методика «Малюнок сім'ї» (на вибір – інтерпретація за Г.Т. Хоментаскасасом, за методом Л. Кормана, за кінетичним малюнком сім'ї Р. Бернсом);
- визначення рівня розумового розвитку за методикою ШТРР;
- методика діагностики акцентуацій характеру Х. Шмішека;
- методика діагностики рівня шкільної тривожності Філліпса;
- методика «Незакінчені речення» (модифікація С.І. Подмазіна);
- методика діагностики готовності до навчання в школі дітей шестирічного віку (Н.М. Стадненко, Т.Д. Ілляшенко, А.Г. Обухівська).

2. *Діагностика психічних станів:*

- методика діагностики оперативної оцінки самопочуття, активності і настрою (САН);
- методика «Особистісний опитувальник Бехтеревського інституту»;
- методика діагностики показників і форм агресії А. Басса і А. Даркі;
- методика діагностики самооцінки Ч.Д. Спілберга і Ю.Л. Ханіна;
- кольоровий тест М. Люшера;
- методика діагностики рівня невротизації Л.І. Вассермана;
- методика діагностики рівня емоційного вигорання В.В. Бойка;
- експериментально-психологічна методика вивчення фрустраційних реакцій С. Розенцвейга;
- методика експрес-діагностики властивостей нервової системи за психомоторними показниками Є.П. Ільїна;
- методика експрес-діагностики рівня психоемоційної напруги О.С. Копіна, К.О. Сулова, Е.В. Заїкіна.

3. *Діагностика міжособистісних стосунків у колективі:*

- методика діагностики міжособистісних відносин Т. Лірі;

- методика діагностики соціально-психологічної адаптації К. Роджерса і Р. Даймонда;
- методика «Q-сортування» В. Стефансона;
- методика діагностики схильності особистості до конфліктної поведінки К. Томаса;
- методика діагностики між особистісних стосунків («соціометрія») Дж. Морено;
- методика вивчення особливостей спілкування школярів у класному колективі та комунікабельності як характерологічної риси особистості В.І. Абраменка, М.В. Левченка;
- методика оцінки психологічної атмосфери в колективі А.Ф. Фідпера;
- експрес-методика вивчення соціально-психологічного клімату в колективі О.С. Михалюка і А.Ю. Шалито.

4. Діагностика професійно важливих якостей працівників:

- опитувальник внутрішньої мотивації Р. Раяна (адаптація В.О. Климчука, О.Л. Музики);
- методика професійного самовизначення (тест Голландка);
- методика вивчення динаміки здібностей (МВДЗ) О.Л. Музики;
- карта дослідження особистості К.К. Платонова;
- методика діагностики особистості за допомогою психометричного тесту С. Деллінгера;
- методика вивчення професійно важливих якостей спеціалістів системи «людина-техніка»;
- малюнковий тест «Ділові ситуації» Н.Г. Хитрової;
- методика самооцінки ділових й особистісних якостей керівника (менеджера);
- методика діагностики особистості на мотивацію до успіху Т. Елерса;
- методика діагностики особистості на мотивацію до уникнення невдач Т. Елерса;
- ергономічна контрольна карта.

В окремих випадках студенти-практиканти можуть розробляти анкети, які, наприклад, розкривають зовнішні і внутрішні мотиваційні фактори праці для конкретного виду діяльності. Анкета закритого типу може вивчати різні сторони праці: престиж, професійний зміст роботи, кар'єрні питання, соціальну та особистісну значущість, умови праці, особливості колективу тощо і містити шкалу оцінки за таким принципом:

Для того, щоб успішно навчатися професії психолога, я володію такими важливими вміннями:

а) аналізувати події у житті людей

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

б) вислуховувати людину

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

в) виділяти з прочитаного ключові ідеї

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

г) переконувати людей у доцільності певних дій

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

д) під час розмови ставити влучні запитання

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

е) відчувати ситуацію іншої людини (ставити себе на місце іншого)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

є) проводити соціально-психологічні дослідження

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Проведення індивідуальних досліджень включає проведення дослідження, обробку результатів, аналіз та інтерпретацію даних кожної методики, складання загальної психологічної характеристики досліджуваного і розробку рекомендацій.

Групові дослідження включають проведення дослідження, обробку результатів, аналіз та інтерпретацію даних.

Програма надання **психологічної допомоги** може включати:

- *психокорекційні заняття*;
- *психологічне консультування* (зазначити, коли і з ким проводилась консультація, коротко розкрити зміст);
- *психологічну просвіту* (вказати тему виступу і список використаної літератури);
- *тренінгові заняття* (ділова гра, мозковий штурм, групова дискусія, в яких зазначається мета, завдання, методи роботи, розробити критерії ефективності заняття).

Психокорекційні заняття проходять відповідно до спеціально розробленої програми. У професійно-орієнтованому занятті необхідно детально описати одну психокорекційну зустріч.

Студент-практикант розробляє проведення групових та індивідуальних психокорекційних занять, які можуть бути спрямовані на

- 1) вирішення проблем шкільної дезадаптації (проблема

невротизації, низького поведінкового самоконтролю, недостатнього розвитку окремих психічних процесів);

- 2) подолання нав'язливих страхів і високої тривожності;
- 3) оптимізацію самооцінки у певних сферах життєдіяльності;
- 4) подолання комунікативних бар'єрів та високого рівня конфліктності;
- 5) нівелювання дисгармонії особистісного розвитку.

Психокорекційна робота розробляється й узгоджується спільно з керівником діагностико-психокорекційної практики, а також практичним психологом організації, і проводиться лише в присутності чи за прямої участі останнього.

Психокорекційна група може включати від 3 до 15 осіб.

Профорієнтаційне заняття відбувається у старших класах у формі просвітницької бесіди чи тренінгу з елементами психодіагностики.

Студент-практикант попередньо повинен:

1. Сформулювати мету заняття.
2. Сформулювати назву заняття (цікаву, яка відповідає меті).
3. Продумати конкретні завдання, які будуть вирішуватися на занятті: про що інформувати, що обговорити, які психологічні особливості діагностувати, що розвинути, сформувати, актуалізувати тощо.
4. Роздати агітаційні матеріали соціально-психологічного факультету.
5. Визначити структуру заняття (вступна, основна і заключна частини), вправи.
6. Описати використані вправи.
7. Оформити роботу за зразком

Профорієнтаційне заняття для учнів 10-11 класів

(тема)

Мета заняття:

Завдання:

- 1.
- 2.

Час заняття: 45 хвилин

Структура заняття:

№	Назва вправи	Час (хв.)	Матеріали

Зміст заняття

(описати вправи з вказівкою на інструкцію, інформаційними повідомленнями, питаннями і можливим напрямом обговорення)

Звітна документація

1. *Щоденник* проходження практики, який включає характеристику роботи студента-практиканта, підписана директором закладу і практичним психологом (або при відсутності у школі психолога – заступником директора з виховної роботи чи соціальним педагогом) та затверджена мокрою печаткою.

2. *Програма* діагностико-психокорекційної практики, в якій керівником практики проставлені відмітки про виконання завдань.

3. Загальні відомості про організацію:

Повна назва

Адреса

Телефон

Прізвище, ім'я, по батькові директора

Прізвище, ім'я, по батькові практичного психолога

4. Виконані за алгоритмом двох професійно-орієнтованих завдань.

Результати індивідуальних досліджень, в яких мають бути представлені:

- бланки відповідей досліджуваних;
- обробка результатів кожної методики;
- інтерпретація результатів по кожній методиці;

Бланки відповідей, малюнки нумеруються і розміщуються у додатках. Обов'язково слід вказати про особливості взаємодії досліджуваного та психолога, про ступінь інтересу досліджуваного до запропонованих завдань, про спосіб їх виконання, про темп та працездатність досліджуваного.

Результати групових досліджень, у яких мають бути представлені:

- бланки відповідей групи працівників або учнів (у конвертах з підписом);
- обробка та інтерпретація результатів дослідження кожного працівника або учня;
- узагальнена таблиця результатів (для кожної групи);
- інтерпретація результатів (по кожній методиці).

Бланки відповідей нумеруються і розміщуються у додатках. Обов'язково слід вказати про особливості взаємодії досліджуваної групи та практичного психолога, про ступінь інтересу досліджуваних до запропонованих завдань, про спосіб їх

виконання, про темп та працездатність досліджуваних.

5. *Програми* групових та індивідуальних психокорекційних занять, що включає аналіз її ефективності та спостереження за клієнтом (клієнтами).

6. Структура та зміст профорієнтаційного заняття і фотозвіт про проведені профорієнтаційні заходи.

7. *Самоаналіз* проходження практики (*Алгоритм професійно-орієнтованого завдання*).

Виконання всіх визначених завдань практики повинна обов'язково узгоджуватися і координуватися практичним психологом.

Правила оформлення результатів дослідження

1. Матеріали індивідуальних та групових досліджень оформлюються на стандартних аркушах паперу формату А4 у формі письмового звіту. Бланки та протоколи досліджень додаються.

2. Матеріали досліджень скріплюються степлером.

3. Бланки групових досліджень зберігаються у конвертах, на якому вказується назва методики та клас.

Зразок оформлення титульної сторінки матеріалів індивідуального дослідження

<i>Назва методики</i> _____
<i>Дата та час проведення дослідження</i> _____
<i>Інформація про досліджуваного:</i>
<i>кодове ім'я</i> _____ <i>стать</i> _____
<i>дата народження</i> _____ <i>вік</i> __р. __міс. <i>клас</i> _____
<i>Додаткова інформація</i>

Зразок оформлення титульної сторінки матеріалів групового дослідження

<i>Назва методики</i> _____
<i>Дата та час проведення дослідження</i> _____
<i>Клас</i> _____ <i>Кількість учнів</i> _____
<i>Додаткова інформація</i>

1. Авторські програми з психології / Упоряд. О. Главник. – К.: Шкільний світ, 2002. – 112 с.
2. Адаптація дитини до школи / Упорядники: С. Максименко, К. Максименко, О. Главник. – К.: Мікрос-СВС, 2003. – 111 с.
3. Анастаси А. Психологическое тестирование. Кн.2. М.: Педагогика, 1982. – 294 с.
4. Анастаси А., Урина С. Психологическое тестирование. – 7-е изд. – СПб.: Питер, 2003. – 688 с.
5. Афанасьева Н.В., Малухина Н.В., Пашнина М.Г. Профорієнтаційний тренінг для старшокласників «Твій вибір». – СПб.: Речь, 2007. – 366 с.
6. Байярд Р.Т., Байярд Д. Ваш беспокойный подросток. – М.: Просвещение, 1991. – 224 с.
7. Бакли Р., Кэйпл Дж. Теория и практика тренинга. – СПб.: Питер, 2002. – 352 с.
8. Биркенбиль Ф. Коммуникационный тренинг: Наука общения для всех. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2002. – 352 с.
9. Бишоп С. Тренинг асертивности. – СПб.: Питер, 2001. – 208 с.
10. Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М. Словарь-справочник по психодиагностике – СПб.: Питер, 2000. – 528 с.
11. Бурменская Г.В., Карабанова О.А., Лидерс А.Г. Возрастно-психологическое консультирование. – М.: Изд-во МГУ, 1990. – 136 с.
12. Васьківська С.В. Основи психологічного консультування: Навчальний посібник. – К.: Четверта хвиля, 2004. – 256 с.
13. Васьковская С.В., Горностай П.П. Психологическое консультирование: Ситуационные задачи. – К.: Вища школа, 1996. – 192 с.
14. Вачков И.В. Общие тренинговые методы. Основы технологии группового тренинга. Психотехники: Учебное пособие. – М.: Ось-89, 2000. – 224 с.
15. Выборщик И.В., Шакуров З.А. Личностный многофакторный опросник Р. Кеттелла: Учебное пособие. – Челябинск: Изд. ЮУрГУ, 2000. – 54 с.
16. Геберт Д. Организационная психология. Человек и организация. / Пер. с нем. – Х.: Изд-во гуманитарный центр / О.А. Шипилова, 2006. – 624 с.
17. Горбунова В.В. Етичні та правові аспекти психологічних досліджень // Практична психологія соціальної роботи. – 2005. – № 3. – С. 18-23.
18. Горностай П.П., Васьковская С.В. Теория и практика психологического консультирования. Проблемный подход. – К.: Наукова думка, 1995. – 128 с.
19. Гришин В.В., Лушин П.В. Методики психодиагностики в учебно-воспитательном процессе. – М.: ИКА «Москва», 1990. – 64 с.
20. Гришина Н.В. К вопросу о предрасположенности к конфликтному поведению // Психические состояния / Под. ред. А.А. Крылова и др. – Л., 1982. – С. 90-96.
21. Диагностика эмоционально-нравственного развития / ред. и сост. И.Б. Дерманова. – СПб.: Издательство «Речь», 2002. – 176 с.: ил.
22. Діагностика і корекція емоційних станів молодших школярів / Укладачі: Л.А. Лавренчук, Л.А. Скаковська, Є.С. Клецова. – Житомир, 2002. – 47 с.
23. Документація психолога / Упорядник Т. Гончаренко. – К.: Ред. загальнопед. газ., 2005. – 120 с.
24. Драгунский В.В. Цветовой личностный тест: практическое пособие. – М.: АСТ, Мн.: Харвест, 2001. – 448 с., ил.
25. Дубровина И.В. и др. Рабочая книга школьного психолога. – М.:

- Просвещение, 1991. – 304 с.
26. *Емельянов С.М.* Практикум по конфликтологии. – 2-е изд., перераб. – СПб.: Питер, 2001. – 400 с.
  27. *Иванова Е.М.* Основы психологического изучения профессиональной деятельности. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1987. – 208 с.
  28. *Ильин Е.П.* Методики изучения соотношения первой и второй сигнальных систем / Е.П. Ильин. Дифференциальная психофизиология. – СПб.: Питер, 2001. – С. 368-373.
  29. Інтелектуальні здібності дитини / Упорядники: С. Максименко, К. Максименко, О. Главник. – К.: Мікрос-СВС, 2003. – 96 с.
  30. *Кабанов М.М., Личко А.Е., Смирнов В.М.* Методы психологической диагностики и коррекции в клинике. – Л.: Медицина, 1983. – С. 102-115.
  31. *Килнис М.* Тренинг креативности. – М.: Ось-89, 2005. – 128 с.
  32. *Климов Е.А.* Психология профессионального самоопределения. – М.: Издательский центр «Академия», 2005. – 304 с.
  33. Комплекс програм і методичних рекомендацій з організації і проведення педагогічної практики з психології / Л.В. Долинська, О.В. Скрипченко, Т.М. Лисянська та інші. – Київ: Видавництво Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, 2006. – 141 с.
  34. Корекційна робота психолога / Упоряд. О. Главник. – К.: Шкільний світ, 2002. – 112 с. – (Психолог. Бібліотека. Вип. 3).
  35. *Коробко С.Л., Коробко О.І.* Робота психолога з молодшими школярами: Методичний посібник. – К.: Літера ЛТД, 2006. – 416 с.
  36. *Кузікова С.Б.* Теорія і практика вікової психокорекції: Навч. посіб. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 384 с.
  37. *Лепіхова Л.А., Татенко В.О.* Методика: «Психологічна група ризику – ПГР» // Психологія. Науково-методичний збірник. – К.: Освіта, 1993. – Випуск № 41.
  38. *Личко А.Е.* Личностный опросник Бехтеревского института (ЛОБИ) // Личностный опросник Бехтеревского института // Бурлачук Л.Ф. Словарь-справочник по психодиагностике. – СПб.: Питер, 2007. – 688 с.
  39. *Ментс М. ван* Эффективное использование ролевых игр в тренинге. – СПб.: Питер, 2001. – 208 с.
  40. Методичні рекомендації по проведенню тренінг-курсу для підлітків з питань просвітницької роботи щодо здорового способу життя. – К.: Міленіум, 2002. – 48 с.
  41. Многофакторная личностная методика Р. Кеттелла: Учебно-методическое пособие / А.Н. Капустина. – СПб.: Речь, 2007. – 100 с. (Серия: Практикум по психодиагностике).
  42. *Морено Я.Л.* Социометрия: Экспериментальный метод и наука об обществе / Пер. с англ. – М.: Академический проект, 2001. – 384 с.
  43. *Музыка О.Л.* Теоретичні засади розробки методики вивчення динамічних механізмів розвитку творчих здібностей та тренінгу ціннісної підтримки особистісного росту // Науковий звіт про виконання II етапу наукового проекту ДФФД 07.07.00092 «Творчість як засіб особистісного росту та гармонізації людських стосунків». – Житомир, 2005. – С. 6-27.
  44. *Нельсон-Джоунс Р.* Теория и практика консультирования. – СПб.: Питер, 2002. – 464 с.: ил.
  45. *Немов Р.С.* Психология: Учеб. для студентов высш. пед. учеб. заведений: В 3 кн. Кн. 3: Психодиагностика. Введение в научное психологическое

- исследование с элементами математической статистики. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1998. – 632 с.
46. *Овчарова Р.В.* Практическая психология образования: Учеб. пособие для студ. психол. фак. университетов. – М.: Издательский центр «Академия», 2003. – 448 с.
  47. *Осадько О.* Технології психологічного консультування. – К.: Ред. загальнопед. газ., 2005. – 128 с.
  48. *Осипова А.А.* Общая психокоррекция: Учебное пособие для студентов вузов. – М.: ТЦ Сфера, 2005. – 512 с.
  49. Основы психодиагностики. Навчальний посібник. – К.: Главник, 2006. – 144 с. – (Серія «Психологічний інструментарій»).
  50. *Перькова О.И., Сазанова Л.И.* Интеллектуальный тренинг: учебно-методическое пособие для учителей и родителей. – СПб.: Речь, 2002. – 221 с.
  51. Практикум з психодіагностики / Укладачі: Музика О.О., Остринська В.М., Остринський В.В. – Житомир: Видавництво ЖДУ ім. І. Франка, 1999. – 167 с.
  52. Практикум по арт-терапии / Под ред. А.И. Копытина. – СПб.: Издательство «Питер», 2000. – 448 с.
  53. Практикум по возрастной и педагогической психологии / Под ред. А.И. Щербакова. – М.: Просвещение, 1987. – 232 с.
  54. Професійно-орієнтовані завдання з психології: Навчальний посібник / За ред. О.Л. Музики. Навчальний посібник. – 3-те вид., перероб. і доп. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. – 566 с.
  55. *Пряжников Н.С.* Профессиональное и личностное самоопределение. – М.: Изд-во: Институт практической психологии; Воронеж: НПО "МОДЭК", 1996. – 246 с.
  56. Психодиагностика. Проблемы и исследования / Под ред. К.М. Гуревича. – М.: Педагогика, 1981. – 232 с.
  57. Психодиагностика: Теория и практика / Под ред. Н.Ф. Талызиной. – М.: Прогресс, 1986. – 208 с.
  58. Психологическая служба в вузе / Под ред. Н.М. Пейсахова. – Казань: Изд-во Казанского ун-та, 1981. – 240 с.
  59. Психологічна деонтологія: етичні кодекси: Хрестоматія / Уклад. В.О. Климчук. – К.: МАУП, 2005. – 88 с.
  60. Психолого-педагогическая диагностика личности будущего учителя в системе профессиональной ориентации. / Под ред. В.Ф. Моргун. – К.: РУМК, 1990. – 64 с.
  61. Работа психолога у закладах освіти. Збірник нормативних документів / Укладач: І.С. Загурська. – Житомир, 2001. – 58 с.
  62. *Рогов Е.И.* Настольная книга школьного психолога: Учеб. пособие: В 2 кн. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1998. – Кн. 1: Система работы психолога с детьми разного возраста. – 384 с.
  63. *Рогов Е.И.* Настольная книга школьного психолога: Учеб. пособие: В 2 кн. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1998. – Кн. 2: Работа психолога со взрослыми. Коррекционные приёмы и упражнения. – 480 с.
  64. Розвивальні та корекційні заняття психолога / Упорядник Т. Гончаренко. – 2-ге вид., стереотипне. – К.: Ред. загальнопед. газ., 2005. – 120 с. – (Б-ка «Шк. світу»).
  65. Розвиток пізнавальних процесів дитини / Упорядники: С. Максименко,

- К. Максименко, О. Главник. – К.: Мікрос-СВС, 2003. – 112 с.
66. *Рубинштейн С.Я.* Методика Коса // Рубинштейн С.Я. Экспериментальные методики патопсихологии и опыт применения их в клинике. – М.: Апрель-Пресс, Издательство Института Психотерапии, 2004. – С.69-71.
  67. Семинарские и лабораторные занятия по общей психологии и методические рекомендации к ним для преподавателей пединституты и педучилищ / Сост. В.И. Абраменко, М.В. Левченко. – Киев: КГПИ, 1987. – 76 с.
  68. *Сидоренко Е.В.* Мотивационный тренинг. – СПб.: Речь, 2001. – 234 с.
  69. *Сівак С.* Скринінг шкільного життя. Методика комплексного психодіагностичного вивчення стану навчально-виховного процесу загальноосвітньої школи. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2001. – 72 с.
  70. *Собчик Л.Н.* Методы психологической диагностики: Диагностика межличностных отношений. Выпуск 3. – М., 1990. – 48 с.
  71. *Собчик Л.Н.* Методы психологической диагностики: Метод цветowych выборов модифицированный цветовой тест Люшера. Выпуск 2. – М., 1990. – 88 с.
  72. *Собчик Л.Н.* Методы психологической диагностики: Стандартизованный многофакторный метод исследования личности. Выпуск 1. – М., 1990. – 76 с.
  73. Тренинг для старшеклассников "Я в мире профессий" // Школьный психолог. – 2003. – № 48.
  74. *Фопель К.* Психологические группы: Рабочие материалы для ведущего: Практическое пособие / Пер. с нем. 2-е изд., стер. – М. Генезис, 2000. – 256 с.
  75. *Фридман Л.М.* и др. Изучение личности учащихся и ученических коллективов: Кн. для учителя / Л.М. Фридман, Т.А. Пушкина, И.Я. Каплунович. – М.: Просвещение, 1988. – 207 с.
  76. *Хлебнікова Т.М.* Ділова гра як метод активного навчання педагога: навчально-методичний посібник для викладачів, слухачів ППО, директорів шкіл, керівників РУО. – Х.: Вид. група «Основа», 2003. – 80 с. – (Серія «Бібліотека журналу «Управління школою»; Вип. 7).
  77. *Худик В.А.* Психологическая диагностика детского развития: Методы исследования. – К.: Освіта, 1992. – 220 с.
  78. *Шевандрин Н.И.* Психодиагностика, коррекция и развитие личности: Учеб. для студентов высш. учеб. зав. – 2-е изд. – М.: Гуманит. изд. центр ВАЛДОС, 2001. – 512 с.
  79. *Шумакова Н.Б., Щербанова Е.И., Щербо Н.П.* Исследование творческой одаренности с использованием тестов П. Торренса для младших школьников // Вопросы психологии. – 1991. – №1. – С. 27-32.
  80. *Яценко Т.С.* Основы глубинной психокоррекции: феноменология, теория і практика: Навч. посіб. – К.: Вища шк., 2006. – 382 с.
  81. *Яценко Т.С.* Психологічні основи групової психокорреції: Навч. посібник. – К.: Либідь, 1996. – 264 с.

ПСИХОЛОГІЧНА ПРАКТИКА

для студентів IV курсу
напряму підготовки 6.030102 Психологія

Психологічна практика проводиться у VII семестрі.

Вид практики – *виробнича*.

Тривалість практики – 3 тижні.

Основною метою психологічної практики є ознайомлення з особливостями роботи психолога, поглиблення і закріплення теоретичних знань, удосконалення навичок виконання професійно-орієнтованих завдань, які передбачають вміння організовувати і проводити емпіричні та експериментальні психологічні дослідження (оцінка особистісних якостей, особливостей інтелектуального та емоційного розвитку, специфіки міжособистісної взаємодії), психокорекційні техніки (внесення змін у розвиток окремих психічних процесів, нівелювання особистісної проблематики), вміння проводити консультативну, просвітницьку та профорієнтаційну роботу.

Для виконання завдань психологічної практики студенти направляються у центри практичної психології та соціальної роботи, притулки для неповнолітніх, центри зайнятості населення, центри соціальних служб для молоді, громадські організації, шкільні та дошкільні навчальні заклади.

Студенти ознайомлюються з системою психологічної служби в закладах різного типу (освітньо-виховних, медичних, юридичних, громадських, торгівельних, сфери послуг тощо), її структурою, основними нормативно-правовими документами, що регулюють діяльність психолога, специфікою і напрямками роботи. Студенти виконують професійно-орієнтовані завдання у відповідності з актуальними проблемами, які стоять перед психологом закладу.

Завдання практики:

1. Поглиблення та закріплення теоретичних знань, формування умінь застосовувати знання при виконанні професійно-орієнтованих завдань.
2. Удосконалення умінь проведення діагностичної та психокорекційної роботи.
3. Стимулювання професійного росту майбутніх психологів.

Особливості проходження психологічної практики

Студенти-практиканти виконують **2** професійно-орієнтованих завдання та одне профорієнтаційне заняття. Студенти *самостійно* розподіляють завдання по днях і тижнях, керуючись програмою практики та нормативами часу на основні види роботи психолога:

- психодіагностичне дослідження групи (проведення, обробка результатів, написання висновків та рекомендацій) – **16,5** годин;

- індивідуальне психодіагностичне дослідження (проведення, обробка результатів, написання висновків та рекомендацій) – **6** годин;

- підготовка до проведення тренінгового заняття, ділових ігор, групової дискусії тощо – **7** годин;

- підготовка до проведення навчального заняття – **3** години;

- підготовка до просвітницької бесіди – **3** години;

- робота в бібліотеці, самопідготовка – всього **8** годин за час проходження практики.

Інші види роботи – корекційно-відновлювальна робота, навчальна діяльність, психологічна просвіта, консультаційна робота – фактично використаний час.

Загальний час роботи на тиждень – **40** годин.

Загальний час проходження практики – **120** годин.

При проведенні психологічних досліджень студент-практикант виходить з актуальних проблем установи (закладу, організації, робочого колективу) і власного досвіду виконання професійно-орієнтованих завдань в межах навчальних дисциплін, які вивчав. Студент-практикант зобов'язаний знати про діагностичні можливості, особливості інтерпретації та обмеження методів дослідження і психокорекційних технік, дотримуватись правил взаємодії з досліджуваним та клієнтом.

Проводячи діагностичну роботу, студент-практикант повинен досконало знати процедуру дослідження та інструкцію, скласти протокол, чітко реєструвати емпіричні показники, зіставляти результати діагностики з результатами спостереження за поведінкою досліджуваного. Протоколи індивідуальних досліджень повинні містити інформацію про особливості виконання досліджуваним тестових завдань. Зокрема, має бути відображено особливості встановлення контакту психолога і досліджуваного, ступінь інтересу досліджуваного до завдань, спосіб виконання, темп роботи, рівень працездатності тощо.

Надання психологічної допомоги передбачає відвідування та аналіз просвітницьких виступів, консультативних та психокорекційних занять психолога закладу, спільну розробку та проведення з ним певних форм надання психологічної допомоги.

Профорієнтаційне заняття передбачає використання інформаційних, діагностичних, корекційно-розвивальних методів, що допомагають старшокласникам розширити уявлення про світ проєсій, свої нахили та здібності, здатність рефлексувати.

Студенти *денної* форми навчання здають матеріали практики лаборанту випускової кафедри впродовж трьох днів після її завершення.

Студенти *заочної* форми навчання повинні подати організатору практики відношення із закладу, в якому проходять практику. Матеріали проходження психологічної практики подають лаборанту випускової кафедри у перших три дні зимової заліково-екзаменаційної сесії.

Студенти заочної форми навчання, незалежно від того, чи працюють на посаді практичного психолога, *не звільняються* від проходження психологічної практики.

За результатами проходження психологічної практики виставляється *диференційований залік*. Оцінка залежить від якості виконання завдань і кількості виконаних завдань з діагностичної роботи та роботи з надання психологічної допомоги. Особлива увага звертається на самоаналіз пройденної практики.

Зміст психологічної практики

Виконуючи професійно-орієнтовані завдання, які ставить психолог закладу, студент може виконувати всі основні види діяльності практичного психолога: діагностичну, консультативну, психокорекційну та відновлювальну, просвітницьку, навчальну та організаційно-методичну роботи.

За допомогою психолога організації (менеджера з персоналу) студент-практикант **формулює** професійно-орієнтовані завдання, які, наприклад, пов'язані з колом психологічних чинників, що впливають на працездатність працівників (вивчення особливостей динаміки професійно важливих якостей, умінь і навиків у звичайних умовах, дослідження функціональних станів працівників, особливостей мотиваційної сфери, індивідуальних властивостей особистості тощо).

Студент-практикант **проводить** групові та індивідуальні дослідження, що вивчають психологічні чинники виникнення проблеми.

Студент-практикант розробляє *програму психологічної допомоги* особам із метою нівелювання психологічної проблеми, яка може включати консультативну, психокорекційну, розвивальну, тренінгову та просвітницьку роботу.

Профорієнтаційна робота передбачає проведення окремого заняття у *формі групової бесіди просвітницького характеру, психологічного тренінгу*.

Ймовірний перелік

професійно-орієнтованих завдань:

- участь у здійсненні професійного відбору працівників;
- зниження показників рівня працездатності працівників;
- низька результативність праці;
- збільшення кількості виробничих конфліктів;
- велика кількість виробничих помилок у діяльності;
- втрата інтересу до результатів професійної діяльності (зміна ціннісних орієнтацій, зниження трудової мотивації);
- висока плинність кадрів.

Психодіагностична робота відповідно до закладу, де проходить практика, може здійснюватися за допомогою таких методів:

1. Діагностика особистісних характеристик:

- методика діагностики акцентуацій характеру К. Леонгарда;
- методика діагностики акцентуацій характеру Х. Шмішека;
- методика діагностики рівня шкільної тривожності Філліпса;
- 16-факторний особистісний опитувальник Р. Кеттелла;
- методика дослідження особистості «Дім-Дерево-Людина»;
- шкала оцінки психічного розвитку дитини В. Манової-Томової (від 4 до 52 тижнів; від 1 до 3 років);
- методика «Психологічна група ризику – ПГР» (Л.А. Лепіхова, В.О. Татенко);
- каузометрія (Є. Головаха, О. Кронік).

2. Діагностика психічних станів:

- методика діагностики оперативної оцінки самопочуття, активності і настрою (САН);
- методика «Особистісний опитувальник Бехтеревського інституту»;
- методика діагностики показників і форм агресії А. Басса і А. Даркі;
- методика діагностики самооцінки Ч.Д. Спілберга і Ю.Л. Ханіна;
- кольоровий тест М. Люшера;

– методика діагностики рівня невротизації Л.І. Вассермана;
– методика діагностики рівня емоційного вигорання В.В. Бойка;

– експериментально-психологічна методика вивчення фрустраційних реакцій С. Розенцвейга;

– методика експрес-діагностики властивостей нервової системи за психомоторними показниками Є.П. Ільїна;

– методика експрес-діагностики рівня психоемоційної напруги О.С. Копіна, К.О. Сулова, Е.В. Заїкіна.

3. Діагностика міжособистісних стосунків у колективі:

– методика діагностики міжособистісних відносин Т. Лірі;

– методика діагностики соціально-психологічної адаптації К. Роджерса і Р. Даймонда;

– методика «Q-сортування» В. Стефансона;

– методика діагностики схильності особистості до конфліктної поведінки К. Томаса;

– методика діагностики між особистісних стосунків («соціометрія») Дж. Морено;

– методика вивчення особливостей спілкування школярів у класному колективі та комунікабельності як характерологічної риси особистості В.І. Абраменка, М.В. Левченка;

– методика оцінки психологічної атмосфери в колективі А.Ф. Фідпера;

– експрес-методика вивчення соціально-психологічного клімату в колективі О.С. Михалюка і А.Ю. Шалито.

4. Діагностика професійно важливих якостей працівників:

– опитувальник внутрішньої мотивації Р. Раяна (адаптація В.О. Климчука, О.Л. Музики);

– методика професійного самовизначення (тест Голландка);

– методика вивчення динаміки здібностей (МВДЗ) О.Л. Музики;

– карта дослідження особистості К.К. Платонова;

– методика діагностики готовності до навчання в школі дітей шестирічного віку (Н.М. Стадненко, Т.Д. Ілляшенко, А.Г. Обухівська);

– методика діагностики особистості за допомогою психометричного тесту С. Деллінгера;

– методика вивчення професійно важливих якостей спеціалістів системи «людина-техніка»;

– малюнковий тест «Ділові ситуації» Н.Г. Хитрової;

– методика самооцінки ділових й особистісних якостей

керівника (менеджера);

– методика діагностики особистості на мотивацію до успіху Т. Елерса;

– методика діагностики особистості на мотивацію до уникнення невдач Т. Елерса;

– ергономічна контрольна карта.

В окремих випадках студенти-практиканти можуть розробляти анкети, які, наприклад, розкривають зовнішні і внутрішні мотиваційні фактори праці для конкретного виду діяльності. Анкета закритого типу може вивчати різні сторони праці: престиж, професійний зміст роботи, кар'єрні питання, соціальну та особистісну значущість, умови праці, особливості колективу тощо і містити шкалу оцінки за таким принципом:

Для того, щоб успішно навчатися професії психолога, я володію такими важливими вміннями:

а) аналізувати події у житті людей

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

б) вислуховувати людину

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

в) виділяти з прочитаного ключові ідеї

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

г) переконувати людей у доцільності певних дій

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

д) під час розмови ставити влучні запитання

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

е) відчувати ситуацію іншої людини (ставити себе на місце іншого)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

є) проводити соціально-психологічні дослідження

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Програма надання **психологічної допомоги** може включати:

– *психокорекційні заняття;*

– *психологічне консультування* (зазначити, коли і з ким проводилась консультація, коротко розкрити зміст);

– *психологічну просвіту* (текст виступів, вказати тему виступу і список використаної літератури);

– *тренінгові заняття* (ділова гра, мозковий штурм, групова дискусія, в яких зазначається мета, завдання, методи роботи, розробити критерії ефективності заняття).

Психокорекційні заняття проходять відповідно до спеціально розробленої програми і можуть бути спрямовані на:

- 1) вирішення проблем шкільної дезадаптації (проблема невротизації, низького поведінкового самоконтролю, недостатнього розвитку окремих психічних процесів);
- 2) подолання страхів і високої тривожності;
- 3) оптимізація самооцінки у певних сферах життєдіяльності;
- 4) подолання комунікативних бар'єрів та високого рівня деструктивної конфліктності;
- 5) нівелювання дисгармонії особистісного розвитку.

Психокорекційна робота розробляється й узгоджується обов'язково спільно з керівником психологічної практики, а також психологом організації, і проводиться лише в присутності чи за прямої участі останнього.

Профорієнтаційне заняття відбувається у старших класах у формі просвітницької бесіди чи тренінгу з елементами психодіагностики.

Студент-практикант попередньо повинен:

1. Сформулювати мету заняття.
2. Сформулювати назву заняття (цікаву, яка відповідає меті).
3. Продумати конкретні завдання, які будуть вирішуватися на занятті: про що інформувати, що обговорити, які психологічні особливості діагностувати, що розвинути, сформулювати, актуалізувати тощо.
4. Роздати агітаційні матеріали соціально-психологічного факультету.
5. Визначити структуру заняття (вступна, основна і заключна частини), вправи.
6. Описати використані вправи.
7. Оформити роботу за зразком

Профорієнтаційне заняття для учнів 10-11 класів

(тема)

Мета заняття:

Завдання:

- 1.
- 2.

Час заняття: 45 хвилин

Структура заняття:

№	Назва вправи	Час (хв.)	Матеріали

Зміст заняття

(описати вправи з вказівкою на інструкцію, інформаційними повідомленнями, питаннями і можливим напрямом обговорення)

Звітна документація

1. *Щоденник* проходження практики, який включає характеристику роботи студента-практиканта, підписана керівником установи та психологом (менеджером по персоналу) і затверджена мокрою печаткою установи.

2. *Програма* психологічної практики, в якій керівником практики проставлені відмітки про виконання трьох професійно-орієнтованих завдань.

3. Загальні відомості про організацію:

Повна назва

Адреса

Телефон

Прізвище, ім'я, по батькові директора

Прізвище, ім'я, по батькові психолога

4. Виконані за алгоритмом професійно-орієнтовані завдання.

Результати емпіричних та експериментальних досліджень, в яких мають бути представлені:

- бланки відповідей;
- обробка результатів кожної методики;
- інтерпретація результатів по кожній методиці;
- загальна психологічна характеристика досліджуваних.

Бланки відповідей, малюнки нумеруються і розміщуються у додатках. Обов'язково слід вказати про особливості взаємодії досліджуваного та психолога, про ступінь інтересу досліджуваного до запропонованих завдань, про спосіб їх виконання, про темп та працездатність досліджуваного.

Результати групового дослідження, в якому мають бути представлені:

- бланки відповідей групи;
- обробка та інтерпретація результатів кожного досліджуваного;
- узагальнена таблиця результатів;
- інтерпретація результатів.

Бланки відповідей нумеруються і розміщуються у додатках. Обов'язково слід вказати про особливості взаємодії досліджуваної групи та психолога, про ступінь інтересу досліджуваних до запропонованих завдань, про спосіб їх виконання, про темп та працездатність досліджуваних.

5. Результати надання психологічної допомоги:
- тексти просвітницьких виступів перед працівниками організації;
  - зміст навчальних занять;
  - програма психокорекційної роботи;
  - стенограми консультацій.
6. Структура та зміст профорієнтаційного заняття і фотозвіт про проведені профорієнтаційні заходи
7. Самоаналіз проходження практики (*Алгоритм професійно-орієнтованого завдання*).

Правила оформлення результатів дослідження

1. Матеріали індивідуальних та групових досліджень оформлюються на стандартних аркушах паперу формату А-4 у формі письмового звіту. Бланки та протоколи досліджень додаються.
2. Матеріали досліджень скріплюються степлером.
3. Бланки групових досліджень зберігаються у конвертах, на якому вказується назва методики та клас.

Зразок оформлення титульної сторінки матеріалів індивідуального дослідження

<p><i>Назва методики</i> _____</p> <p><i>Дата та час проведення дослідження</i> _____</p> <p><i>Інформація про досліджуваного:</i></p> <p><i>кодове ім'я</i> _____ <i>стать</i> _____</p> <p><i>дата народження</i> _____ <i>вік</i> __р. __міс. <i>клас</i> _____</p> <p><i>Додаткова інформація</i></p>

Зразок оформлення титульної сторінки матеріалів групового дослідження

<p><i>Назва методики</i> _____</p> <p><i>Дата та час проведення дослідження</i> _____</p> <p><i>Клас</i> _____ <i>Кількість учнів</i> _____</p> <p><i>Додаткова інформація</i></p>
--

Рекомендована література:

1. Адаптація дитини до школи / Упорядники: С. Максименко, К. Максименко, О. Главник. – К.: Мікрос-СВС, 2003. – 111 с.
2. Анастаси А. Психологическое тестирование. Кн.2. М.: Педагогика, 1982. – 294 с.
3. Анастаси А., Урина С. Психологическое тестирование. – 7-е изд. – СПб.: Питер, 2003. – 688 с.
4. Афанасьева Н.В., Малухина Н.В., Пашнина М.Г. Профориентационный тренинг для старшеклассников «Твой выбор». – СПб.: Речь, 2007. – 366 с.
5. Бакли Р., Кэйпл Дж. Теория и практика тренинга. – СПб.: Питер, 2002. – 352 с.
6. Баклицький І.О. Психологія праці. Посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2004. – 504 с.
7. Биркенбиль Ф. Коммуникационный тренинг: Наука общения для всех. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2002. – 352 с.
8. Бишон С. Тренинг ассертивности. – СПб.: Питер, 2001. – 208 с.
9. Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М. Словарь-справочник по психодиагностике – СПб.: Питер, 2000. – 528 с.
10. Бурменская Г.В., Карабанова О.А., Лидерс А.Г. Возрастно-психологическое консультирование. – М.: Изд-во МГУ, 1990. – 136 с.
11. Васківська С.В. Основи психологічного консультування: Навчальний посібник. – К.: Четверта хвиля, 2004. – 256 с.
12. Васьковская С.В., Горностай П.П. Психологическое консультирование: Ситуационные задачи. – К.: Вища школа, 1996. – 192 с.
13. Вачков И.В. Общие тренинговые методы. Основы технологии группового тренинга. Психотехники: Учебное пособие. – М.: Ось - 89, 2000. – 224 с.
14. Выбойщик И.В., Шакуров З.А. Личностный многофакторный опросник Р. Кеттелла: Учебное пособие. – Челябинск: Изд. ЮУрГУ, 2000. – 54 с.
15. Геберт Д. Организационная психология. Человек и организация. / Пер. с нем. – Х.: Изд-во гуманитарный центр / О.А. Шишилова, 2006. – 624 с.
16. Горбунова В.В. Етичні та правові аспекти психологічних досліджень // Практична психологія соціальної роботи. – 2005. – № 3. – С. 18-23.
17. Горностай П.П., Васьковская С.В. Теория и практика психологического консультирования. Проблемный подход. – К.: Наукова думка, 1995. – 128 с.
18. Гришин В.В., Лушин П.В. Методики психодиагностики в учебно-воспитательном процессе. – М.: ИКА «Москва», 1990. – 64 с.
19. Диагностика эмоционально-нравственного развития / ред. и сост. И.Б. Дерманова. – СПб.: Издательство «Речь», 2002. – 176 с.: ил.
20. Документація психолога / Упорядник Т. Гончаренко. – К.: Ред. загальнопед. газ., 2005. – 120 с.
21. Драгунский В.В. Цветовой личностный тест: практическое пособие. – М.: АСТ; Мн.: Харвест, 2001. – 448 с., ил.
22. Елисеев О.П. Практикум по психологии личности. – 2-е изд., испр. и перераб. – СПб.: Питер, 2005. – 509 с.: ил. – (Серия „Практикум по психологии“).
23. Емельянов С.М. Практикум по конфликтологии. – 2-е изд., перераб. – СПб.: Питер, 2001. – 400 с.
24. Иванова Е.М. Основы психологического изучения профессиональной

- деятельности. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1987. – 208 с.
25. *Ильин Е.П.* Дифференциальная психофизиология. – СПб.: Питер, 2001. – 464 с.
  26. Інтелектуальні здібності дитини / Упорядники: С. Максименко, К. Максименко, О. Главник. – К.: Мікрос-СВС, 2003. – 96 с.
  27. *Кабанов М.М., Личко А.Е., Смирнов В.М.* Методы психологической диагностики и коррекции в клинике. – Л.: Медицина, 1983. – С. 102-115.
  28. *Кипнис М.* Тренинг креативности. – М.: Ось-89, 2005. – 128 с.
  29. *Климов Е.А.* Психология профессионального самоопределения. – М.: Издательский центр «Академия», 2005. – 304 с.
  30. Комплекс програм і методичних рекомендацій з організації і проведення педагогічної практики з психології / Л.В. Долинська, О.В. Скрипченко, Т.М. Лисянська та інші. – Київ: Видавництво Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, 2006. – 141 с.
  31. *Коробко С.Л., Коробко О.І.* Работа психолога з молодшими школярами: Методичний посібник. – К.: Літера ЛТД, 2006. – 416 с.
  32. *Корольчук М.С.* Психофізіологія діяльності. Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2004. – 400 с.
  33. *Корольчук М.С., Осьодло В.І.* Психодіагностика: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2007. – 400 с.
  34. *Кроник А.А., Ахмеров Р.А.* Каузометрия: Методы самопознания, психодиагностики, психотерапии в психологи жизненного пути. – 2-е издание исправленное и дополненное. – М.: Смысл, 2008. – 294 с.
  35. *Кузікова С.Б.* Теорія і практика вікової психокорекції: Навч. посіб. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 384 с.
  36. *Лепіхова Л.А., Татенко В.О.* Методика: «Психологічна група ризику – ПГР» // Психологія. Науково-методичний збірник. – К.: Освіта, 1993. – Випуск № 41.
  37. *Ли Д.* Практика групового тренінга. – СПб.: Питер, 2001. – 224 с.
  38. *Личко А.Е.* Личностный опросник Бехтеревского института (ЛОБИ) // Личностный опросник Бехтеревского института // Бурлачук Л.Ф. Словарь-справочник по психодиагностике. – СПб.: Питер, 2007. – 688 с.
  39. *Ментс М. ван* Эффективное использование ролевых игр в тренинге. – СПб.: Питер, 2001. – 208 с.
  40. Методичні рекомендації по проведенню тренінг-курсу для підлітків з питань просвітницької роботи щодо здорового способу життя. – К.: Міленіум, 2002. – 48 с.
  41. Многофакторная личностная методика Р. Кеттелла. Учебно-методическое пособие / А.Н. Капустина. – СПб.: Речь, 2007. – 100 с. (Серия: Практикум по психодиагностике).
  42. *Морено Я.Л.* Социометрия: Экспериментальный метод и наука об обществе / Пер. с англ. – М.: Академический проект, 2001. – 384 с.
  43. *Наследов А.Д.* Математические методы психологического исследования. Анализ и интерпретация данных. – СПб.: Речь, 2004. – С. 173-176.
  44. *Нельсон-Джоунс Р.* Теория и практика консультирования. – СПб.: Питер, 2002. – 464 с.: ил.
  45. *Немов Р.С.* Психология: Учеб. для студентов высш. пед. учеб. заведений: В 3 кн. Кн. 3: Психодиагностика. Введение в научное психологическое исследование с элементами математической статистики. – М.: Гуманит.

- изд. центр ВЛАДОС, 1998. – 632 с.
46. *Овчарова Р.В.* Практическая психология образования: Учеб. пособие для студ. психол. фак. университетов. – М.: Издательский центр «Академия», 2003. – 448 с.
  47. *Осадько О.* Технології психологічного консультування. – К.: Ред. загальнопед. газ., 2005. – 128 с.
  48. *Осипова А.А.* Общая психокоррекция: Учебное пособие для студентов вузов. – М.: ТЦ Сфера, 2005. – 512 с.
  49. Основы психодиагностики. Навчальний посібник. – К.: Главник, 2006. – 144 с. – (Серія «Психологічний інструментарій»).
  50. *Перькова О.И., Сазанова Л.И.* Интеллектуальный тренинг: учебно-методическое пособие для учителей и родителей. – СПб.: Речь, 2002. – 221 с.
  51. Практикум з психодиагностики / Укладачі: Музика О.О., Остринська В.М., Остринський В.В. – Житомир: Видавництво ЖДУ ім. І. Франка, 1999. – 167 с.
  52. Практикум по арт-терапии / Под ред. А.И. Копытина. – СПб.: Издательство «Питер», 2000. – 448 с.
  53. Практикум по возрастной и педагогической психологии / Под ред. А.И. Щербакова. – М.: Просвещение, 1987. – 232 с.
  54. Практикум по общей и экспериментальной психологии. Учеб. Пособие В.Д. Былин, В.К. Гайда, В.А. Ганзен и др. Под общ ред. А.А. Крылова. – Л.: Изд-во Ленинградского университета, 1988. – 255 с.
  55. Професійно-орієнтовані завдання з психології: Навчальний посібник / За ред. О.Л. Музики. Навчальний посібник. – 3-те вид., перероб. і доп. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. – 566 с.
  56. *Пряжников Н.С.* Профессиональное и личностное самоопределение. М.: Изд-во: Институт практической психологии, Воронеж: НПО "МОДЭК", 1996. – 246 с.
  57. Психодиагностика. Проблемы и исследования / Под ред. К.М. Гуревича. – М.: Педагогика, 1981. – 232 с.
  58. Психодиагностика: Теория и практика / Под ред. Н.Ф. Талызиной. – М.: Прогресс, 1986. – 208 с.
  59. Психологічна деонтологія: етичні кодекси: Хрестоматія / Уклад. В.О. Климчук. – К.: МАУП, 2005. – 88 с.
  60. Психолого-педагогическая диагностика личности будущего учителя в системе профессиональной ориентации. / Под ред. В.Ф. Моргун. – К.: РУМК, 1990. – 64 с.
  61. *Рогов Е.И.* Настольная книга школьного психолога: Учеб. пособие: В 2 кн. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1998. – Кн. 1: Система работы психолога с детьми разного возраста. – 384 с.
  62. *Рогов Е.И.* Настольная книга школьного психолога: Учеб. пособие: В 2 кн. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1998. – Кн. 2: Работа психолога со взрослыми. Коррекционные приёмы и упражнения. – 480 с.
  63. Розвиток пізнавальних процесів дитини / Упорядники: С. Максименко, К. Максименко, О. Главник. – К.: Мікрос-СВС, 2003. – 112 с.
  64. *Романова Е.С.* 99 популярных профессий. Психологический анализ и профессиограммы. СПб.: Питер, 2008. – 464 с.
  65. *Рубинштейн С.Я.* Методика Коса // Рубинштейн С.Я. Экспериментальные методики патопсихологии и опыт применения их в

- клинике. – М.: Апрель-Пресс, Издательство Института Психотерапии, 2004. – С.69-71.
66. Семинарские и лабораторные занятия по общей психологии и методические рекомендации к ним для преподавателей пединститутов и педучилищ / Сост. В.И. Абраменко, М.В. Левченко. – Киев: КГПИ, 1987. – 76 с.
  67. *Сидоренко Е.В.* Мотивационный тренинг. – СПб.: Речь, 2001. – 234 с.
  68. *Сівак С.* Скринінг шкільного життя. Методика комплексного психодіагностичного вивчення стану навчально-виховного процесу загальноосвітньої школи. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2001. – 72 с.
  69. *Собчик Л.Н.* Методы психологической диагностики: Диагностика межличностных отношений. Выпуск 3. – М., 1990. – 48 с.
  70. *Собчик Л.Н.* Методы психологической диагностики: Метод цветowych выборов модифицированный цветовой тест Люшера. Выпуск 2. – М., 1990. – 88 с.
  71. *Собчик Л.Н.* Методы психологической диагностики: Стандартизованный многофакторный метод исследования личности. Выпуск 1. – М., 1990. – 76 с.
  72. Тренинг для старшеклассников "Я в мире профессий" // Школьный психолог. – 2003. – № 48.
  73. *Фопель К.* Психологические группы: Рабочие материалы для ведущего: Практическое пособие / Пер. с нем. 2-е изд., стер. – М. Генезис, 2000. – 256 с.
  74. *Фридман Л.М.* и др. Изучение личности учащихся и ученических коллективов: Кн. для учителя / Л.М. Фридман, Т.А. Пушкина, И.Я. Каплунович. – М.: Просвещение, 1988. – 207 с.
  75. *Хлебнікова Т.М.* Ділова гра як метод активного навчання педагога: навчально-методичний посібник для викладачів, слухачів ІПО, директорів шкіл, керівників РУО. – Х.: Вид. група «Основа», 2003. – 80 с. – (Серія «Бібліотека журналу «Управління школою»; Вип. 7).
  76. *Худик В.А.* Психологическая диагностика детского развития: Методы исследования. – К.: Освіта, 1992. – 220 с.
  77. *Шевандрин Н.И.* Психодиагностика, коррекция и развитие личности: Учеб. для студентов высш. учеб. зав. – 2-е изд. – М.: Гуманит. изд. центр ВАЛДОС, 2001. – 512 с.
  78. *Шумакова Н.Б., Щепланова Е.И., Щербо Н.П.* Исследование творческой одаренности с использованием тестов П. Торренса для младших школьников // Вопросы психологии. – 1991. – №1. – С. 27-32.
  79. *Яценко Т.С.* Основы глубинной психокоррекции: феноменология, теория і практика: Навч. посіб. – К.: Вища шк., 2006. – 382 с.

ПЕРЕДДИПЛОМНА ПРАКТИКА

для студентів IV курсу
напряму підготовки 6.030102 Психологія

Переддипломна практика проводиться у VIII семестрі.

Вид практики – *виробнича*.

Тривалість практики – 3 тижні.

Основною метою практики є розробка, організація психологічного дослідження у межах теми бакалаврської роботи та оформлення його результатів.

Переддипломна практика є завершальним етапом у виконанні бакалаврської роботи, а тому більшість її завдань мають бути виконанні ще у VII семестрі. Практика спрямована безпосередньо на роботу з текстом бакалаврської роботи. Однак, враховуючи специфіку багатьох психологічних досліджень (які, наприклад, передбачають повторне дослідження або тривале спостереження чи експеримент), переддипломна практика може включати всі основні етапи виконання бакалаврської роботи.

Завдання практики:

- систематизація, закріплення та розширення теоретичних і практичних знань зі спеціальності;
- застосування професійних знань, умінь та навичок при вирішенні конкретних науково-психологічних завдань;
- закріплення навичок самостійної роботи й оволодіння методиками дослідження в межах теми дипломної роботи.

Під час проходження переддипломної практики студенти проводять психологічні дослідження, опрацьовують літературу з теми дослідження, консультуються з науковим керівником і здійснюють електронний набір тексту бакалаврської роботи.

Обов'язки студентів-практикантів

Студенти виконують усі види робіт, передбачені програмою практики, та оформлюють відповідну звітну документацію.

Особливості проходження переддипломної практики

Студенти-практиканти *самостійно* розподіляють завдання по днях і тижнях, керуючись індивідуальною програмою переддипломної практики, яку попередньо узгоджують з науковим керівником.

Завдання практики передбачають самостійну роботу студентів у закладах, де проводиться психологічне дослідження, в

бібліотеках, роботу в мережі Інтернет.

Завдання практики відповідають особливостям написання бакалаврської роботи, зокрема аналізу науково-методичної літератури, перекладу праць іноземною мовою, специфіці вибірки досліджуваних, обрахунку та інтерпретації результатів емпіричного дослідження, проведення повторного дослідження, написання тез або/і статті, відвідування студентської наукової конференції тощо. Терміни виконання окремих завдань практики визначаються студентами з урахуванням особливостей бакалаврської роботи.

Зміст переддипломної практики

1. Опрацювання теоретичної та методичної літератури з наукової проблеми.
2. Проведення психологічного дослідження в межах бакалаврської роботи.
3. Формулювання висновків дипломного дослідження.

Форма звіту студента

За результатами виконаних завдань практики студенти звітуються щотижнево згідно встановленого графіку консультацій, а також здійснюють самоаналіз проходження переддипломної практики (*Приклади оформлення звітної документації*).

Результатом проходження переддипломної практики є *виконана* відповідно до вимог написання наукових праць бакалаврська робота, яка здається у паперовій формі та на електронних носіях науковому керівнику практики напередодні передзахисту.

Матеріали до звіту:

1. Вступ.
2. Теоретичний аналіз проблеми у першому розділі дипломної роботи.
3. Обґрунтовані методологічні засади дослідження у другому розділі.
4. Кількісний та якісний аналіз результатів дослідження (бланки, протоколи) у третьому розділі.
5. Висновки за результатами дослідження.
6. Список використаних джерел.

За результатами проходження переддипломної практики керівник практики пише *характеристику*, де зазначає успішність виконання студентом поставлених завдань, якість проведеного психологічного дослідження і написання бакалаврської роботи.

**Орієнтовна індивідуальна програма
переддипломної практики
студента(ки) ___ групи
денної форми навчання соціально-психологічного
факультету**

(прізвище, ім'я, по батькові)

Етапи виконання дипломної роботи	Зміст роботи	Дата перевірки і підпис керівника	Оцінка за виконання завдань
<p>Методологічний і теоретичний аналіз проблеми (I тиждень)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Загальні гіпотези дослідження. 2. Визначити предмет та об'єкт дослідження. 3. Сформулювати мету і завдання дипломної роботи. 4. Надати матеріали до вступу. 5. Здійснити теоретичний аналіз обраної наукової проблеми. 6. Проаналізувати і впорядкувати список наукової літератури. 7. Розробити систему наукових припущень (гіпотез) дослідження та його методологічні засади. 8. Розробити понятійно-логічну схему досліджуваного явища. 9. Визначити дослідницьку стратегію і створити детальну програму дослідження. 10. Надати матеріали теоретичного розділу дипломної роботи. 		

<p>Організація та проведення дослідження</p> <p>Аналіз та інтерпретація отриманих даних</p> <p><i>(II тиждень)</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Визначити методи і процедуру дослідження. 2. Провести заплановане дослідження. 3. Надати матеріали з обґрунтованими методологічними засадами дослідження та описом організації проведення дослідження. 4. Надати матеріали дослідження (бланки, протоколи). 5. Зробити кількісний та якісний аналіз результатів дослідження, перевірити їхню статистичну значимість. 6. Пояснити виявлені факти та сформулювати закономірності досліджуваного явища. 7. Надати матеріали з аналізом та інтерпретацією результатів дослідження. 		
<p>Формулювання висновків</p> <p><i>(III тиждень)</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Співвіднести та узгодити теоретичну модель досліджуваного явища та емпіричний матеріал, отриманий в результаті дослідження. 2. Узагальнити результати дослідження. 3. Надати матеріали з кінцевими висновками бакалаврської роботи. 		
Загальна оцінка:			

Рекомендована література:

1. Волков Б.С., Волкова Н.В., Губанов А.В. Методология и методы психологического исследования: Учеб. пособие для вузов / Науч. редактор Б.С. Волков. – М.: Академический проект; фонд «Мир», 2005. – 352 с.
2. Горбунова В.В. До проблеми методологічних засад експерименту в психології // Наукові записки Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / За ред. академіка С.Д. Максименка. – К.: Главник, 2005. – Вип. 26, в 4-х томах, том 1. – С. 383-386.
3. Горбунова В.В. Експериментальна психологія в схемах і таблицях: Навчальний посібник. – Київ: Професіонал, 2007. – 238 с.
4. Горбунова В.В. Структура психосемантичного дослідження // Соціальна психологія. – 2007. – № 1 (21). – С.170-178.
5. Готтсданкер Ф. Основы психологического эксперимента: Учеб. пособие: Пер. с англ. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – 464 с.
6. Дзуки Э. Введение в методологию социально-психологического исследования. – Милан – Новосибирск: Миланский католический университет, 1997. – 119 с.
7. Загвязинский В.И., Стаханов Р. Методология и методы психолого-педагогического исследования: Учеб. пособие для студентов высш. пед. учеб. заведений. – М.: Издательский центр «Академия», 2005. – 208 с.
8. Корнилова Т.В., Смирнов С.Д. Методологические основы психологии. – СПб.: Питер, 2006. – 320 с.
9. Кохановский В.П. Философия и методология науки: Учебник для высших учебных заведений. – Ростов н/Д.: «Феникс», 1999. – 576 с.
10. Кудіна В.В., Музика О.Л., Ставицька С.О. Дипломні роботи з психології: методичні рекомендації. – Київ-Житомир, 2003. – 63 с.
11. Максименко С.Д., Носенко Е.Л. Експериментальна психологія (дидактичний тезаурус): Навч. посібник. – К.: МАУП, 2002. – 128 с.
12. Милграм С. Эксперимент в социальной психологии – СПб.: Изд-во «Питер», 2000. – 336 с.
13. Музика О.Л. Курсові роботи з психології: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – 104 с.
14. Петровский А.В., Ярошевский М.Г. Основы теоретической психологии. – М.: ИНФРА-М, 1998. – 528 с.
15. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи: Навчальний посібник для магістрів і аспірантів. – К.: ТОВ «Філ-студія», 2006. – 320 с.
16. Пономарёв Я.А. Методологическое введение в психологию. – М.: Наука, 1988. – 205 с.
17. Практикум по общей экспериментальной и прикладной психологии: Учеб. пособие / В.Д. Балин, В.К. Гайда, В.К. Гербачевский. Под общ. ред. А.А. Крилова, С.А. Паничева. – СПб.: Питер, 2002. – 560 с.
18. Психологічна деонтологія: етичні кодекси: Хрестоматія / Уклад. В.О. Климчук. – К.: МАУП, 2005. – 88 с.
19. Рибалка В.В. Методологічні питання наукової психології: Навчально-методичний посібник. – К.: Ніка-Центр, 2003. – 204 с.
20. Ткаченко О.М. Принципи і категорії психології. – К.: Вища школа, 1979. – 200 с.

НАВЧАЛЬНА ТА НАУКОВО-ДОСЛІДНА ПРАКТИКА НА КАФЕДРІ

для студентів I та II курсу
спеціальностей 8.03010201 Психологія та
8.03010301 Практична психологія

Навчальна та науково-дослідна практика проводиться на психологічних кафедрах університету у I семестрі (2 тижні) і в II семестрі (3 тижні).

Вид практики – виробнича.

Основною метою практики у I семестрі є ознайомлення з особливостями роботи викладача психології в університеті, поглиблення та закріплення теоретичних знань з методики викладання психології, здійснення огляду наукової літератури з проблеми магістерської дипломної роботи і розкриття категоріального поля аналізованої проблеми; II семестрі – аналіз науково-методичної літератури, переклад наукових текстів з іноземних мов, обрахунків та інтерпретацію результатів дослідження, проведення повторного дослідження, написання статей і тез, відвідування студентської наукової конференції.

Завдання практики у I семестрі:

1. Здійснити огляд наукової літератури з проблеми, яка відповідає темі дослідження магістерської роботи за останні п'ять років. Обов'язково необхідно підібрати кілька джерел іноземною мовою. За результатами роботи підготувати звіт, в якому зазначити повну бібліографію кожного джерела, його місце знаходження та коротку анотацію. Формулювання проблеми узгоджується з керівником практики.

Бібліографія	Анотація	Місце знаходження
Лапланш Ж., Понталіс Ж.-Б. Словарь по психоанализу / Пер. с франц. – М.: Высшая школа, 1996. – 623 с.	У словнику подано тлумачення основних понять психоаналізу, розкрито основні методи психотерапевтичної роботи.	Житомирська обласна наукова бібліотека

2. Розкрити категоріальне поле аналізованої проблеми: дати всі визначення базових понять, які зустрічалися в науковій

літературі з обов'язковою вказівкою автора та літературного джерела.

3. Описати труднощі, з якими може стикнутися дослідник при вивченні аналізованої проблеми (пов'язані з теоретичним аналізом, збором емпіричного матеріалу, підбором методів дослідження тощо).

Звітна документація у I семестрі:

1. Звіт за результатами огляду наукової літератури.
2. Звіт за результатами аналізу категоріального поля наукової проблеми.
3. Звіт за результатами опису труднощів у вивченні наукової проблеми.
4. *Характеристика* з оцінкою керівника практики.

Завдання практики у II семестрі:

1. Підбір методів, релевантних меті та завданням дослідження.
2. Організація та проведення психологічного дослідження в межах магістерської роботи.
3. Обробка та інтерпретація результатів дослідження.
4. Формулювання висновків.

Звітна документація у II семестрі:

1. Теоретичний аналіз проблеми.
2. Обґрунтування методологічних засад дослідження.
3. Аналіз результатів психологічного дослідження (бланки, протоколи).
4. Формулювання висновків дипломної роботи.
5. Упорядкований список використаних джерел.
6. *Характеристика* з оцінкою керівника практики.

За умови, коли студент не звітується за виконаними завданнями, його практика може бути оцінена «незадовільно» і стає *академічною заборгованістю*.

За результатами проходження навчальної та науково-дослідної практики керівник практики пише *характеристику*, де зазначає рівень успішності виконання студентом поставлених завдань.

Рекомендована література

1. Волков Б.С., Волкова Н.В., Губанов А.В. Методология и методы психологического исследования. / Науч. редактор Б.С.Волков: Учеб. пособие для вузов. – М.: Академический проект; фонд «Мир», 2005. – 352 с.
2. Горбунова В.В. До проблеми методологічних засад експерименту в психології // Наукові записки Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / За ред. академіка С.Д. Максименка. – К.: Главник, 2005. – Вип. 26, в 4-х томах, том 1. – С. 383-386.
3. Горбунова В.В. Експериментальна психологія в схемах і таблицях: Навчальний посібник. – К.: Професіонал, 2007. – 238 с.
4. Дзуки Э. Введение в методологию социально-психологического исследования. – Милан – Новосибирск: Миланский католический университет. 1997. – 119 с.
5. Загвязинский В.И., Стаханов Р. Методология и методы психолого-педагогического исследования: Учеб. пособие для студентов высш. пед. учеб. заведений. – М.: Академия, 2005. – 208с.
6. Корнилова Т.В., Смирнов С.Д. Методологические основы психологии. – СПб.: Питер, 2006. – 320 с.
7. Кохановский В. П. Философия и методология науки: Учебник для высших учебных заведений. – Ростов н/Д.: «Феникс», 1999. – 576 с.
8. Музика О. Л. Курсові роботи з психології: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – 104 с.
9. Петровский А.В., Ярошевский М.Г. Основы теоретической психологии. – М.: ИНФРА-М, 1998. – 528 с.
10. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи: Навчальний посібник для магістрів і аспірантів. – К.: ТОВ «Філ-студія», 2006. – 320 с.
11. Пономарёв Я.А. Методологическое введение в психологию. М.: Наука, 1988. – 205 с.
12. Рибалка В.В. Методологічні питання наукової психології: Навчально-методичний посібник. – К.: Ніка-Центр. – 2003. – 204 с.
13. Ткаченко О.М. Принципи і категорії психології. – К.: Вища школа, 1979. – 200 с.

АСИСТЕНТСЬКА ПРАКТИКА

для студентів II курсу
спеціальностей 8.03010201 Психологія та
8.03010301 Практична психологія

Асистентська практика проводиться на психологічних кафедрах університету у III семестрі.

Тривалість практики – 3 тижні.

Вид практики – виробнича.

Основною метою практики є ознайомлення з особливостями роботи викладача психології в університеті, поглиблення та закріплення теоретичних знань з методики викладання психології, формування та закріплення навичок проведення лекційних, семінарських та лабораторних занять.

Завдання практики:

1. Ознайомитися з навчально-методичною документацією, яку використовує у своїй роботі викладач психології: навчальні та робочі програми дисциплін; навчальні плани; індивідуальне навантаження; державні стандарти підготовки фахівців (*ОПП, ОКХ*), конспекти лекцій та практичних занять; журнал обліку навчальної роботи; психологічна література, наявна у бібліотеці навчального закладу; демонстраційний матеріал і технічні засоби навчання.

2. Відвідати заняття, які проводяться керівником практики та його асистентами (на денній та заочній формах навчання).

3. Розробити план-конспект *двох* практичних, *двох* лабораторних та *фрагмент* одного лекційного заняття. Структура і зміст занять мають відповідати нормативним документам і бути погоджені з керівником практики та його асистентами.

4. Провести *два* практичних та *два* лабораторних заняття. На заняття обов'язково має бути запрошений керівник практики.

5. Провести спільно з керівником практики *фрагмент* лекційного заняття. Необхідно розкрити мінімум одне питання.

Зміст практики:

1. Робота з навчальною документацією:
  - навчальні та робочі програми дисциплін;
  - конспекти лекцій та практичних занять;
  - журнал обліку навчальної роботи тощо;
2. Психолого-педагогічний аналіз лекційних занять (*додаток 1*).
3. Психолого-педагогічний аналіз практичних занять

(додаток 2).

4. Складання плану-конспекту і проведення лекційного заняття (додаток 3).

5. Складання плану-конспекту і проведення практичних та лабораторних занять (додаток 4).

Звітна документація

1. Звіт про роботу з документацією (за підписом викладача) та відвідані заняття:

- *перелік документів, з якими було ознайомлено;*
- *перелік занять, які були відвідані (за підписом викладача та його асистентів);*
- *перелік демонстраційного матеріалу і технічних засобів навчання.*

2. План-конспект двох практичних занять (за підписом асистента керівника практики та відміткою про дату проведення).

3. План-конспект двох лабораторних занять (за підписом асистента керівника практики та відміткою про дату проведення).

4. План-конспект фрагменту лекційного заняття (за підписом керівника практики і відміткою про дату проведення).

5. Самоаналіз проходження практики (*Приклади оформлення звітної документації*).

6. *Характеристика* (за підписом керівника асистентської практики).

В характеристиці обов'язково зазначається, з якими видами документації було ознайомлено; коли і які заняття були відвідані; скільки і яких занять було проведено і на якому рівні. Здійснюється загальна характеристика роботи практиканта (науковий та педагогічний рівень, особистісні та професійні якості). В характеристиці керівник навчальної практики виставляє оцінку за практику.

Додатки

Додаток 1

Схема аналізу лекційного заняття

Лекція – основна форма проведення навчальних занять у вищому навчальному закладі, призначена для засвоєння теоретичного матеріалу.

Як правило, лекція є елементом курсу лекцій, який охоплює основний теоретичний матеріал окремої або кількох тем навчальної дисципліни. Тематика курсу лекцій визначається робочою навчальною програмою.

Лектор зобов'язаний дотримуватися навчальної програми щодо тем лекційних занять, але не обмежується в питаннях трактування навчального матеріалу, у формах і засобах доведення його до студентів*.

Зміст лекції

– Науковість, відповідність сучасному рівню розвитку науки, світоглядна сторона, наявність методичних питань, правильне їхнє трактування.

– Активізація мислення шляхом висунування проблемних питань у ході лекції.

– Висвітлення історичних аспектів питання, показ різних концепцій, зв'язок із практикою.

– Встановлення того, чи викладається матеріал, якого немає в підручнику, чи переказується підручник, чи роз'яснюються особливо складні питання, чи даються завдання проаналізувати ту або іншу частину матеріалу самостійно за підручником.

– Зв'язок із попереднім і наступним матеріалом, міжпредметні зв'язки.

Методика читання лекцій

– Чітка структура лекції і логіка викладу.

– Наявність чи відсутність плану.

– Повідомлення літератури до лекції.

– Доступність і роз'яснення нових термінів і понять.

– Доказовість й аргументованість.

– Виділення основних думок і висновків.

– Використання прийомів закріплення: повторення, питання на перевірку уваги, засвоєння; підведення підсумків наприкінці питання та лекції.

– Використання наочного приладдя, ТЗН.

– Застосування лектором опорних матеріалів: текст, конспект, окремі записи, читання без опорних матеріалів.

Керівництво роботою студентів

– Використання прийомів підтримки уваги: риторичні питання, жарти, ораторські прийоми.

– Дозвіл задавати питання (коли та в якій формі).

Лекторські дані

Знання предмета, емоційність, голос, дикція, ораторська майстерність, культура мови, зовнішній вигляд, уміння встановлювати контакт.

Результативність лекції

---

* З наказу № 161 від 02.06.1993 р. Про затвердження Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах.

Інформаційна цінність, виховний аспект, досягнення дидактичних цілей.

Додаток 2

Схема аналізу практичного та лабораторного заняття

Практичне заняття – форма навчального заняття, при якій викладач організовує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом відповідно сформульованих завдань.

Перелік тем практичних занять визначається робочою навчальною програмою дисципліни.

Практичне заняття включає проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та їх обговорення за участю студентів, розв'язання завдань з їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку і оцінювання*.

Цілеспрямованість

Постановка проблеми, прагнення зв'язати теорію з практикою із використанням матеріалу в майбутній професійній діяльності.

Планування

Виділення головних питань, пов'язаних із профілюючими дисциплінами, наявність новинок у списку літератури.

Організація заняття

Уміння викликати і підтримати дискусію, здійснення конструктивного аналізу всіх відповідей і виступів, заповнювання навчального часу обговоренням проблем, поведінка викладача.

Стиль проведення заняття

Жвавий, з постановкою гострих питань, що викликає дискусію, або млявий, що не пробуджує думок та інтересу до навчального матеріалу.

Відносини «викладач-студент»

Поважні, у міру вимогливі, підкреслено ділові, байдужі.

Керування групою

Швидкий контакт зі студентами, упевнена поведінка в групі, розумна і справедлива взаємодія зі студентами або, навпаки, підвищений тон, опора в роботі на лідерів, залишаючи пасивними інших студентів.

Зауваження викладача

---

* З наказу № 161 від 02.06.1993 р. Про затвердження Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах.

Кваліфіковані, узагальнюючі чи відсутність зауважень.

Записи на занятті

Регулярні, нечасті, не ведуться.

Орієнтація під час перевірки та консультації студентів з виконання професійно-орієнтованих завдань

Швидка і глибока, поверхова і фрагментарна, некваліфікована, некомпетентна.

Підготовка та проведення лекційного та практичного заняття з психології

Додаток 3

Структура конспекту лекції

1. Тема лекції.
2. Перелік питань лекції.
3. Основні поняття теми.
4. Рекомендована література.
5. Основний текст.

Основний текст лекції повинен бути викладеним в ієрархічній послідовності, чітко структурованим, із виділенням основних понять та їх визначень, узагальнюючими схемами, посиланнями на демонстраційний матеріал. Кожне питання лекції закінчується коротким резюме, яке, з одного боку, узагальнює вже викладений матеріал, а з іншого – слугує перехідним моментом для наступного матеріалу. Важливо також виділити шрифтом приклади, які будуть наводитися на лекції та проблемні питання, що будуть ставитися студентам для активізації їх уваги та мислення.

6. Демонстраційний та роздатковий матеріал (схеми, таблиці, графіки, відео та аудіо матеріали тощо).

Додаток 4

Структура конспекту практичного заняття

1. Тема семінару.
2. Перелік питань семінару.
3. Основні поняття теми.
4. Рекомендована література.
5. Завдання, що виносились для самостійної роботи (реферати, конспектування, тематичні повідомлення тощо).
6. Конспективні відповіді на основні питання практичного заняття.

7. Додаткові запитання до кожного основного питання семінару (по типу *порівняйте..., знайдіть схожість..., знайдіть*

відмінність..., проаналізуйте..., знайдіть зв'язок..., доведіть свою позицію... тощо).

8. Форми контролю знань студентів.

9. Форми організації роботи студентів при обговорення різних питань практичного заняття.

10. Демонстраційний та роздатковий матеріал (схеми, таблиці, графіки, відео та аудіо матеріали тощо).

11. Результати, які будуть досягнуті студентами після заняття.

Структура конспекту лабораторного заняття

1. Тема лабораторного заняття.

2. Перелік питань, які будуть дотичні до виконання професійно-орієнтованого завдання.

3. Основні поняття теми.

4. Рекомендована література.

5. Виконання основних етапів професійно-орієнтованого завдання: етап первинного аналізу проблеми; планово-підготовчий етап; етап практичної роботи; звітно-підсумковий етап; етап самоаналізу.

6. Форми контролю знань студентів.

Рекомендована література

1. Андреева А.Д., Данилова Е.Е. Преподавание психологии в современной школе // Вопросы психологии. – 1999. – № 2. – С. 122-124.
2. Боярчук В.К. Методика преподавания психологии в вузе. – Ростов-н/Д: Изд-во Ростовского ун-та, 1982. – 68 с.
3. Володарская И.А., Лизунов Н.М. Система подготовки психологов в США // Вестник МГУ. Сер.14. Психология. – 1989. – №3. – С. 50-62; 1990. – №1. – С. 57-62.
4. Герасимова В.С. Роль факультатива по психологии для старшекласників // Вопросы психологии. – 1987. – №4. – С. 88-92.
5. Гинецинский В.И. Введение в методику преподавания психологии: Курс лекций. – Л.: ЛГУ, 1983.
6. Горбунова В. До проблеми викладання курсу «Експериментальна психологія» // Соціальна психологія. – 2005. – № 5 (13). – С. 169-176.
7. Горбунова В. В. Методичне забезпечення викладання дисципліни «Основи психосемантики» // Інформаційне забезпечення навчального процесу у Вищій школі»: Тези доповідей науково-практичної конференції. – Одеса: Наука і техніка, 2007. – С. 139-140.
8. Ждан А.Н. Преподавание психологии в Московском университете (К 80-летию Психологического института и 50-летию кафедры психологии в Московском университете) // Вопросы психологии. – 1993. – № 4. – С. 80-92.
9. Карандашев В.Н. Методика преподавания психологии: Учебное пособие. – СПб.: Питер, 2006. – 250 с.
10. Карандашев В.Н. Преподавание психологии: Опыт международного

- исследования и перспективные проекты сотрудничества // Психологический журнал. – 2001. – Т. 22. – № 2. – С. 86-89.
11. *Климов Е.А.* Какую психологию и как преподавать будущим педагогам // Вопросы психологии. – 1998. – № 2. – С. 57-60.
  12. *Климчук В.О.* Використання потенціалу кредитно-модульної системи у вирішенні проблем викладання курсу «Математичні методи у психології» // Вища освіта України – Додаток 3 (т.2). – Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – К.: Гнозис, 2006. – С. 156-162.
  13. *Климчук В.О.* Відображення у свідомості студентів-психологів термінологічного апарату психології здібностей // Науковий часопис НПУ Драгоманова імені М.П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки: Зб. наукових праць. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2005. – №6 (30). – Ч.1. – С. 369-374.
  14. *Климчук В.О.* Проблемы преподавания дисциплины «Математические методы в психологии» // Тезисы юбилейной научной конференции «Тенденции развития современной психологической науки» (Москва, 31 января – 1 февраля 2007 г.). – М., 2007. – С. 37.
  15. *Коптева Н.В.* О структуре учебников по психологии // Вопросы психологии. – 1989. – № 5. – С. 106-111.
  16. *Левченко Е.В.* Субъективные ожидания студента и методика преподавания психологии // Вопросы психологии. – 1991. – № 2. – С. 80-86.
  17. *Ляудис В.Я.* Методика преподавания психологии. – М.: Изд-во МГУ, 1989.
  18. *Майстренко Т. М.* Алгоритм розв'язання професійно-орієнтованих завдань в умовах кредитно-модульної системи навчання // Тези XXXI науково-практичної міжвузівської конференції, присвяченої Дню університету. – Житомир. – 2006 р. – С.276.
  19. *Майстренко Т. М.* Кредитно-модульна система організації навчання фахівців психологічних спеціальностей // Матеріали VII Всеукраїнської науково-методично конференції «Навчально-методичне забезпечення кредитно-модульної системи навчального процесу в галузевих університетах». – Рівне, 2005. – С. 207-212.
  20. *Минаев А.В., Попова М.В.* Проблема введения психологических знаний в структуру общего среднего образования: опыт английской школы // Психологический журнал. – 1999. – Т. 20. – № 5. – С. 15-19.
  21. *Музыка О. Л.* Особливості підготовки психологів в умовах кредитно-модульної системи навчання / Тези XXXI науково-практичної міжвузівської конференції, присвяченої Дню університету 14-16 березня 2006 р. – Житомир, 2006. – С. 280.
  22. *Никифорова О.В.* Использование иллюстративного материала в лекциях по психологии // Вопросы психологии. – 1978. – № 2. – С. 157-162.
  23. *Панибратцева З.М.* Методика преподавания психологии. – М.: Просвещение, 1971. – 152 с.
  24. *Пелехатий О.* Соціально-психологічні особливості маніпулятивної взаємодії суб'єктів навчального процесу // Соціальна психологія. – № 6 (14). – 2005. – С. 133-143.
  25. *Подольак Л. Г., Юрченко В. І.* Психологія вищої школи: Навчальний посібник для магістрів і аспірантів. – К.: ТОВ «Філ-студія», 2006. – 320 с.

26. *Сила Т.* Мотиваційна спрямованість фахівців як чинник професійної інтеракції // Соціальна психологія. – № 1 (15). – 2006. – С. 111-128.
27. *Скляр П.* Психологічні аспекти якісної підготовки фахівця // Соціальна психологія. – 2006. – № 3 (17). – С. 152-161.
28. *Штейнмец А.Э.* Донаучные представления студентов-педагогов в контексте преподавания психологии // Вопросы психологии. – 2000. – № 4. – С. 124-132.

ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

ЗРАЗОК ВІДНОШЕННЯ

*Кутовий штамп з
адресою і телефоном
навчального закладу*

Ректору
Житомирського
державного
університету
імені Івана Франка
професору Сауху П.Ю.

ВІДНОШЕННЯ

Дирекція школи _____ дає згоду на проходження психологічної практики студентки денної (заочної) форми навчання ____ курсу соціально-психологічного факультету Житомирського державного університету імені Івана Франка (Прізвище, ім'я, по батькові) _____

Термін проходження практики з _____ по _____

*Підпис директора:
Печатка*

ТИТУЛЬНА СТОРІНКА

Матеріали психологічної практики оформлюються на стандартних аркушах паперу формату А-4 і зберігаються в окремій папці, підписаній за зразком:

МАТЕРІАЛИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

студентки ___ групи
напряму підготовки 6.010302 Психологія
денної (заочної) форми навчання
соціально-психологічного факультету
Житомирського державного університету
імені Івана Франка

(Прізвище, ім'я, по батькові)

Керівник практики:

старший викладач
Майстренко Т.М.

На внутрішній стороні папки міститься перелік матеріалів, які в них знаходяться.

ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

ЩОДЕННИК ПРАКТИКИ

(вид і назва практики)

студента _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

Інститут, факультет, відділення _____

кафедра _____

освітньо-кваліфікаційний рівень _____

напрямок підготовки _____

спеціальність _____

_____ курс, група _____

Студент (ка)

(прізвище, ім'я, по батькові)

прибув(ла) на підприємство, заклад, організацію, установу

Печатка

підприємства (закладу, організації, установи) „____” _____ 20____
року

(підпис)

(посада, прізвище та ініціали відповідальної особи)

Вибув з підприємства, організації, установи

Печатка

підприємства (закладу, організації, установи) „____” _____ 20____
року

(підпис)

(посада, прізвище та ініціали відповідальної особи)

ВІДГУК І ОЦІНКА РОБОТИ СТУДЕНТА НА ПРАКТИЦІ

(назва підприємства, організації, установи)

Керівник практики від підприємства, організації, установи _____

_____
(підпис)   (прізвище та ініціали)

Печатка

« ____ » _____ 201__ року

Висновок керівника практики від вищого навчального закладу про проходження практики

Дата складання заліку „_____” _____ 201__ року

Оцінка:

за національною шкалою _____
(словами)

кількість балів _____
(цифрами і словами)

за шкалою ECTS _____

Керівник практики від вищого навчального закладу

_____

(підпис)

_____

(прізвище та ініціали)

**АЛГОРИТМ ВИКОНАННЯ
ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОГО ЗАВДАННЯ
(О.Л. Музика, І.С. Загурська, В.В. Горбунова, Т.М. Майстренко)***

I. ЕТАП ПЕРВИННОГО АНАЛІЗУ ПРОБЛЕМИ					
Порядок дій	Критерії оцінювання та спосіб презентації				
1.1. Категоріально-термінологічне довизначення проблеми, з якою звернулися до психолога (уточнення проблеми, її переформулювання з використанням базових психологічних категорій, понять та термінів)	<p>Діалогічне формулювання проблеми з дотриманням принципу поваги до людини, яка звернулася за психологічною допомогою. Використання базових категорій, понять та термінів, необхідних для подальшої роботи з проблемою.</p> <p>Доступність переформульованої проблеми для сприймання людини, що звернулася за допомогою.</p> <p><i>Опис роботи із проблемою у формі діалогу.</i></p>				
1.2. Формування реалістичних очікувань у людини, яка звернулася за допомогою, та визначення напрямків практичної роботи психолога	<p>Виокремлення тих моментів у проблемі, які належать та не належать до компетенції психолога.</p> <p>Аргументованість вибору напрямку практичної роботи психолога (психодіагностична, консультаційна, корекційно-розвивальна, просвітницько-профілактична та інші види робіт).</p> <p>Конкретність очікувань від роботи психолога.</p> <p><i>Опис меж компетенції психолога.</i></p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="text-align: center;"><i>Напрямок практичної роботи</i></th> <th style="text-align: center;"><i>Обґрунтування</i></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="height: 20px;"> </td> <td> </td> </tr> </tbody> </table> <p><i>Перелік очікуваних результатів від роботи психолога.</i></p>	<i>Напрямок практичної роботи</i>	<i>Обґрунтування</i>		
<i>Напрямок практичної роботи</i>	<i>Обґрунтування</i>				

* Студенти соціально-психологічного факультету Житомирського державного університету імені Івана Франка виконують професійно-орієнтовані завдання з психології вже з I курсу. Детальніше див.: *Професійно-орієнтовані завдання з психології: Навчальний посібник / За ред. О.Л. Музики. Навчальний посібник. – 3-тє вид., перероб. і доп. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. – 566 с.*

II. ПЛАНОВО-ПІДГОТОВЧИЙ ЕТАП

<p>2.1. Аналіз власного досвіду виконання подібних завдань при вивченні навчальних дисциплін та проходженні практик</p>	<p>Повнота переліку навчальних дисциплін, модулів та тем, завдань практик, де виконувалися аналогічні або близькі за змістом завдання.</p> <table border="1" data-bbox="655 398 1407 483"> <thead> <tr> <th><i>Дисципліна</i></th> <th><i>Модуль</i></th> <th><i>Тема</i></th> <th><i>Зміст питань</i></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td> </td> <td> </td> <td> </td> <td> </td> </tr> </tbody> </table> <table border="1" data-bbox="655 524 1407 607"> <thead> <tr> <th><i>Назва практики</i></th> <th><i>Зміст завдань</i></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td> </td> <td> </td> </tr> </tbody> </table>	<i>Дисципліна</i>	<i>Модуль</i>	<i>Тема</i>	<i>Зміст питань</i>					<i>Назва практики</i>	<i>Зміст завдань</i>		
<i>Дисципліна</i>	<i>Модуль</i>	<i>Тема</i>	<i>Зміст питань</i>										
<i>Назва практики</i>	<i>Зміст завдань</i>												
<p>2.2. Підбір і аналіз літератури та формулювання припущень про причини виникнення проблеми</p>	<p>Наявність всіх видів джерел (довідкова література, монографії, вузькоспеціалізовані статті). Використання електронних каталогів, Internet-ресурсів. Правильність бібліографічного опису. Зазначення основних тез, ідей з конкретних книг чи статей, що дозволяють глибше зрозуміти проблему. Обґрунтованість припущень щодо причин проблеми.</p> <table border="1" data-bbox="655 1099 1407 1216"> <thead> <tr> <th><i>Бібліографічний опис джерела</i></th> <th><i>Основні ідеї та тези, що стосуються проблеми</i></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td> </td> <td> </td> </tr> </tbody> </table> <p><i>Опис припущень щодо причин виникнення проблеми.</i></p> <p><i>Пам'ятайте, що посилання виключно на підручники та конспекти лекцій свідчить про низький фаховий рівень психолога.</i></p>	<i>Бібліографічний опис джерела</i>	<i>Основні ідеї та тези, що стосуються проблеми</i>										
<i>Бібліографічний опис джерела</i>	<i>Основні ідеї та тези, що стосуються проблеми</i>												

<p>2.3. Консультація з фахівцями (в першу чергу це спеціалісти з окремих дотичних до психології галузей (соціологія, психіатрія, педіатрія, дефектологія, правознавство тощо), а також психологи – визнані авторитети в окремих аспектах вашої проблеми)</p>	<p>Аргументоване обґрунтування потреби у консультації фахівця. Визначення фахівців, до яких можна звернутися за консультацією. Повнота переліку та правильність питань для консультації.</p> <table border="1" data-bbox="655 427 1406 555"> <thead> <tr> <th data-bbox="655 427 810 510">Фахівець</th> <th data-bbox="810 427 1222 510">Обґрунтування необхідності консультації</th> <th data-bbox="1222 427 1406 510">Перелік питань</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="655 510 810 555"></td> <td data-bbox="810 510 1222 555"></td> <td data-bbox="1222 510 1406 555"></td> </tr> </tbody> </table> <p><i>Пам'ятайте, що з учителями, шкільними психологами, працівниками установ та іншими поінформованими особами ви можете просто радитися або уточнювати окремі аспекти проблеми. Консультуватися можна лише з тими, чий професійні знання апіорі глибші за ваші.</i></p>	Фахівець	Обґрунтування необхідності консультації	Перелік питань			
Фахівець	Обґрунтування необхідності консультації	Перелік питань					
<p>2.4. Складання розгорнутого плану виконання завдання, підбір методів та аналіз ресурсів</p>	<p>Повнота плану, наявність всіх необхідних етапів. Відповідність методів задачам, що стоять перед психологом на кожному з етапів. Перелік необхідних матеріалів.</p> <table border="1" data-bbox="655 1133 1406 1249"> <thead> <tr> <th data-bbox="655 1133 906 1205">Етап роботи</th> <th data-bbox="906 1133 1157 1205">Методи та процедури</th> <th data-bbox="1157 1133 1406 1205">Необхідні ресурси</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="655 1205 906 1249"></td> <td data-bbox="906 1205 1157 1249"></td> <td data-bbox="1157 1205 1406 1249"></td> </tr> </tbody> </table>	Етап роботи	Методи та процедури	Необхідні ресурси			
Етап роботи	Методи та процедури	Необхідні ресурси					
<p>2.5. Передбачення проблемних моментів (нерозуміння клієнтом причин проблеми, орієнтація клієнта на швидкий результат, перекладання на психолога відповідальності за вирішення проблеми, провокативна поведінка клієнта (провокація агресії, подвійних стосунків, порушення закону тощо), інші проблемні моменти)</p>	<p>Відповідність виділених проблемних моментів специфіці завдання. Глибина аналізу можливих причин проблемних ситуацій. Продуманість варіантів уникнення проблемних моментів.</p> <table border="1" data-bbox="655 1525 1406 1644"> <thead> <tr> <th data-bbox="655 1525 906 1597">Проблемні моменти</th> <th data-bbox="906 1525 1157 1597">Причини виникнення</th> <th data-bbox="1157 1525 1406 1597">Шляхи уникнення</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="655 1597 906 1644"></td> <td data-bbox="906 1597 1157 1644"></td> <td data-bbox="1157 1597 1406 1644"></td> </tr> </tbody> </table> <p><i>Пам'ятайте, що відсутність літератури (те, що ви її не знайшли) чи брак часу (те, що ви не змогли його спланувати) не є проблемними моментами, які стосуються ПОЗ. Професійне життя завжди багатше за навчання, а тому фраза на зразок «ми такого не вчили» також є проблемним моментом, який ПОЗ не стосується.</i></p>	Проблемні моменти	Причини виникнення	Шляхи уникнення			
Проблемні моменти	Причини виникнення	Шляхи уникнення					

<p>2.6. Підготовка матеріалів, необхідних для виконання завдання (структура первинного інтерв'ю, бланки методик, стимульний матеріал, корекційна програма, програма тренінгу, робочі альбоми для ведучого та учасників, інші матеріали)</p>	<p>Повнота та якість матеріалів, їх відповідність задачам, що стоять перед психологом.</p> <p><i>Представлення матеріалів.</i></p>
<p>ІІІ. ЕТАП ПРАКТИЧНОЇ РОБОТИ</p>	
<p>3.1. Збір емпіричних даних (діагностичне дослідження, експеримент, біографічне дослідження, психосемантичне дослідження, первинне діагностичне інтерв'ю, інші способи дослідження проблеми)</p>	<p>Правильність збору емпіричних даних з використанням обов'язкової методики. Обґрунтованість вибору додаткової методики (якщо такий вибір був). Якість структурування та презентації зібраних матеріалів.</p> <p><i>Обґрунтування вибору додаткової методики (якщо такий був).</i></p> <p><i>Текстове, табличне, графічне представлення отриманих даних.</i></p>
<p>3.2. Аналіз та інтерпретація отриманих даних</p>	<p>Правильність вибору методів якісного (класифікація, опис окремих випадків, схематизація, типологізація тощо) та кількісного аналізу (описові статистики, кореляційний аналіз, методи статистичного висновку, методи багатовимірної статистики). Відповідність емпіричних даних та зроблених висновків.</p> <p>Глибина та повнота аналізу та інтерпретації отриманих даних.</p> <p><i>Аналіз та інтерпретація отриманих даних.</i></p>
<p>3.3. Надання психологічної допомоги* (консультативна бесіда, психотерапевтична робота, тренінгове заняття, розвиваюче заняття, навчаючий експеримент, інші ситуації практичної роботи)</p>	<p>Правильність застосування психологічних технік та методик з дотриманням конкретних вимог, обґрунтованих та описаних їх авторами.</p> <p>Обґрунтованість вибору додаткових технік та методик (якщо такий вибір був).</p> <p>Дотримання принципів професійної етики.</p> <p><i>Обґрунтування вибору додаткової техніки або процедури (якщо такий був).</i></p> <p><i>Опис процесу надання допомоги.</i></p>

* пункт може бути пропущений з огляду на особливості завдання

IV. ЗВІТНО-ПІДСУМКОВИЙ ЕТАП

4.1. Представлення результатів людині, яка звернулася із запитом (висновок за результатами дослідження, підсумкова консультативна бесіда, звіт за результатами тренінгової роботи, виступ на батьківських зборах, перед виробничим колективом, інші варіанти представлення результатів)

Правильність та обґрунтованість висновків.
Якість оформлення звіту, повідомлення, діагностичного висновку тощо.
Узгодження очікувань (пункт 1.2.) і отриманих результатів.
Діалогічне представлення результатів роботи замовнику чи клієнту з використанням табличних, графічних, відео матеріалів тощо.

V. ЕТАП САМОАНАЛІЗУ, ГРУПОВОЇ РЕФЛЕКСІЇ ТА САМОРОЗВИТКУ

Підсумкова рефлексія позитивних моментів (подумайте та напишіть, що саме вдалося зробити, чого досягти, від чого отримати професійне задоволення)

Програма саморозвитку (позначте (обведіть кружечком) ті дії, операції, які б ви хотіли удосконалити, та особистісні якості, які б ви хотіли розвинути; виберіть та максимально конкретизуйте три з них і побудуйте програму саморозвитку з термінами та критеріями самоконтролю).

Складові навчально-професійних умінь та професійно важливі якості, які потрібно було би розвинути	У чому полягали труднощі	План заходів для саморозвитку	Терміни	Критерії самоконтролю

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Укладачі:

ГОРБУНОВА Вікторія Валеріївна
ЗАГУРСЬКА Інна Станіславівна
КИРИЛЬЧУК Інна Василівна
КЛИМЧУК Віталій Олександрович
МАЗЯР Олег Васильович
МАЙСТРЕНКО Тетяна Миколаївна
МУЗИКА Олександр Леонідович
МУЗИКА Олена Оксентівна
НИКОНЧУК Наталія Олександрівна
ПИРОГ Ганна Володимирівна
ШМИГЛЮК Оксана Генадіївна

НАВЧАЛЬНА ТА ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА З ПСИХОЛОГІЇ

Методичні рекомендації

Надруковано з оригінал-макету автора

Підписано до друку ...10.15. Формат 60X90/60. Папір офсетний

Гарнітура Times new Roman. Друк різнографічний.

Ум. друк. арк. __. Обл. вид. арк. __. Наклад __. Зам. __

Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка

м. Житомир, вул. Велика Бердичівська 40

Свідоцтво про державну реєстрацію

серія ЖТ №__ від _____

електронна пошта (e-mail): zu@zu.edu.ua